

Den næste sag på dagsordenen var:

4) *Forespørgsel nr. F 8:*

Forespørgsel til socialministeren:

»Vil regeringen på baggrund af undersøgelser, der viser, at vi får en voksende ældregruppe, redegøre for sine overvejelser vedrørende ældrepolitikken, herunder bl.a. vedrørende boligforhold, plejeforhold, mulighed for fleksibel tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, forenklet pensions- og ydelsesstruktur (bruttoficering), så diskrimination af ægteskabet bliver fjernet?«

Af Kofod-Svendsen (KRF) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 12/10 89. Fremme af forespørgslen vedtaget 26/10 89).

Begrundelse

Kofod-Svendsen (KRF):

Jeg skal meget kort motivere vores ønske om at få denne forespørgsel. Vi ønsker at få regeringens bud på, i en situation hvor vi har voksende ældregrupper, hvordan vi får udformet en politik for en så fleksibel tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet som muligt, hvordan vi også får vurderet og undersøgt, hvad de tanker, som er kommet frem i en rapport, hvor man har opereret med begrebet bruttoficering, dette noget vanskelige ord, hvad det i grunden betyder i praksis, positivt eller negativt. Vi er fra Kristeligt Folkepartis side meget optaget af, at vi får modeller og kommer i gang med yderligere at afvikle den diskrimination af ægteskabet, som de facto finder sted på ældreområdet.

Besvarelse

Socialministeren (Aase Olesen):

Der spørges i Kristeligt Folkepartis forespørgsel nr. F 8, om regeringen vil redegøre for sine overvejelser vedrørende ældrepolitikken på baggrund af, at undersøgelser viser, at vi får en voksende ældregruppe.

Overvejelserne skal bl.a. gå på boligforhold, plejeforhold, mulighed for fleksibel tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet og en forenklet pensions- og ydelsesstruktur, således at diskrimination af ægteskabet bliver fjernet.

Det er rigtigt, at den danske befolknings alderssammensætning ændres i retning af flere ældre og færre yngre, men den såkaldte aldringsproces sker først for alvor et stykke ind i

næste århundrede. Vi står derfor ikke over for et akut problem med en stærk vækst i antallet af pensionister i 1990'erne.

Disse år bliver præget af, at der bliver flere rigtig gamle, dvs. over 80-årige, men i og for sig ikke af vækst i den samlede ældregruppe.

Frem til år 2010 følger antallet af ældre faktisk udviklingen i arbejdsstyrken.

Med henblik på 1990'erne er der således tale om, at vi skal være parat til at takle situationen med en stor gruppe meget gamle borgere.

Udgangspunktet for regeringens ældrepolitik er, at vi først og fremmest skal sørge for, at al ældrepolitik indrettes efter de ældres individuelle ønsker og behov. Flexibilitet på både bolig- og plejeområdet og på det økonomiske område er helt afgørende for, at ældre kan sikres et liv på egne præmisser.

Regeringens overvejelser vedrørende ældrepolitikken for så vidt angår boligforhold og plejeforhold drejer sig i vidt omfang om realisering af den såkaldte ældrepakke, som Folketinget vedtog i 1987. Et af de vigtigste elementer heri er netop ældreboligreformen. For fremtiden bygges alene ældreboliger, der som alt-overvejende hovedregel er selvstændige boliger med køkken og badeværelse og uden institutionspræg. Der opføres nu ikke længere plejehjem eller beskyttede boliger.

Hensigten med de nye regler er at sikre kontinuitet og selvbestemmelse i de ældres liv inden for rammerne af en bolig, hvor de ældre bedst muligt kan bruge deres egne ressourcer.

Boligerne kan integreres i den almindelige bebyggelse og bygges i mange forskellige størrelser. Den tidligere overgrænse for det gennemsnitlige areal på 67 m² er nu ophævet.

Ved indretningen af den enkelte bolig lægges vægt på, at adgangsforhold og planløsning er således udformet, at beboerne kan blive boende, selv om deres eventuelle handicap og dermed plejebehov gradvis øges.

En del af boligerne kan indrettes, så der kan udføres samme pleje som i plejehjem, medens andre vil kunne indrettes til brug for mindre plejekrævende beboere.

Fra boligerne skal der være mulighed for at tilkalde bistand hele døgnet. Efter bistandsloven kan kommunalbestyrelsen tilvejebringe fælles faciliteter, der betjener såvel beboere i nye ældreboliger som kommunens øvrige beboere med behov for det.

[Socialministeren]

Ældreboligloven har nu været i kraft i 2 år og fungerer efter regeringens opfattelse fuldt ud tilfredsstillende. Der er i denne 2-års-periode påbegyndt ca. 3.200 ældreboliger, heraf ca. hver femte ved ombygning. Der er tale om en betydelig stigning i antallet pr. år af opførelsen af nye ældreboliger i forhold til de senere års opførelse af de tidligere boligtyper for ældre som kollektivboliger, pensionistboliger, plejehjem m.v.

Der kan forventes flere forbedringer på ældreboligområdet, idet Ældreboligrådet har henstillet til boligministeren at lade gennemføre en række tilpasninger, bl.a. således at ældreboliger skal kunne bruges til midlertidige aflastningsboliger. Det er i øvrigt også et ønske, der er fremført over for mig af Sammenslutningen af Sociale Udvalg.

Ældreboligrådet har også foreslået, at der skal kunne ydes lån til indskud til beboerne i de eksisterende plejehjem og beskyttede boliger, når disse ombygges til ældreboliger. Boligministeren vil fremsætte lovforslag, der vil imødekomme Ældreboligrådets henstillinger.

Herudover arbejdes der på et bredt felt med at gøre den eksisterende boligmasse bedre egnet til ældre og handicappede, bl.a. i kraft af de ændringer i byfornyelsesloven, der blev gennemført i foråret 1989. I tilknytning hertil kan jeg nævne, at det overvejes, hvorledes man kan sikre en bedre mobilitet i boligmassen, således at de ældre i tide kan flytte til en ældreegnet bolig, før eventuelle problemer i forhold til den nuværende bolig blive for store.

De fleste kommuner har udbygget døgn- og hjemmepleje, der omfatter hjemmehjælpere og hjemmesygeplejersker, i takt med, at et stigende antal ældre forbliver i egen bolig.

Hjemmesygeplejen ydes altid gratis efter lægehenvielse, mens hjemmehjælp er gratis, hvis der er tale om varig hjælp på grund af en vedvarende lidelse eller svækkelse. Med flere i eget hjem vil efterspørgslen efter hjemmehjælp og andre ydelser i hjemmet stige. Med henblik på at anvende de eksisterende ressourcer bedst muligt er det derfor nødvendigt at gennemføre større fleksibilitet i anvendelse af personalet.

Perspektivudvalget vedrørende Social- og Sundhedsuddannelserne, der blev nedsat under Undervisningsministeriet, fremlagde i august 1989 et forslag om en ny struktur for social- og sundhedsuddannelserne, der skal gøre

antallet af faggrupper mindre og tilpasse uddannelserne til funktioner og ikke til institutioner.

På trods af denne omstilling, der har fundet sted i retning af udbygning af selvstændige ældreboliger og ældre forbliven i eget hjem, har vi naturligvis fortsat behov for plejehjemspladser. De eksisterende plejehjem og beskyttede boliger kan fortsat drives, men der er også her gennemført en række forbedringer. Der er således indført retsbeskyttelse mod ufrivillig flytning fra disse boformer. Siden 1. januar 1989 har kommunalbestyrelserne kunnet træffe beslutning om pensionsudbetaling i et eller flere af kommunens plejehjem, således at beboerne får udbetalt den fulde pension, mens de til gengæld betaler for de ydelser, de modtager som led i plejehjemsopholdet.

Hovedideen bag denne ordning er, at plejehjemsbeboerne skal have mulighed for at vælge nogle af plejehjemmenes ydelser fra og selv skaffe dem på anden måde, f.eks. enkelte måltider, frisørbesøg osv.

Inden udgangen af 1990 skal der fremsættes forslag om revision af reglerne. Socialstyrelsen har derfor startet en undersøgelse i kommunerne angående de konkrete erfaringer med pensionsudbetaling.

I sammenhæng med nyordningen med pensionsudbetaling i plejehjem er adgangen til at kræve betaling af den hjemmeboende ægtefælle for plejehjemsophold ophævet pr. 1. januar 1989.

Det er en væsentlig opgave at følge og støtte den fortsatte udvikling og omstilling på ældreområdet. Dette kan bl.a. ske gennem støtte til lokale projekter af Socialministeriets udviklingsmidler.

Hvad angår de pensionspolitiske overvejelser, er regeringen enig i, at det er på tide, at der tages stilling til, hvorledes det fremtidige pensionssystem skal se ud, selv om antallet af personer i pensionsalderen som nævnt først vil stige væsentligt noget ind i næste århundrede. En gennemgribende omlægning kan nemlig kun ske over en længere periode.

Der har i de senere år været en tendens til, at folk i stigende grad forlader arbejdsmarkedet, inden de når folkepensionsalderen på de 67 år. Nogle gør det givetvis med glæde, mens andre måske føler sig presset ud af arbejdspladsen. Regeringen mener, at det er påtrængende, at

[Socialministeren]

der bliver bedre mulighed for at forlade arbejdsmarkedet i overensstemmelse med de ønsker og behov, den enkelte har. Det er efter regeringens opfattelse en urimelig behandling af ældre medarbejdere, at de oplever at blive presset helt ud af arbejdsmarkedet. Dertil kommer, at samfundet ikke i det lange løb kan undvære den erfaring og ekspertise, ældre medarbejdere sidder inde med.

Vi har nogle gode ordninger som efterlønsordningen og delpensionsordningen, og vi har et førtidspensionssystem. Lad mig understrege, at der ikke er aktuelle planer om at afskaffe hverken den ene eller den anden af disse ordninger. Men både hensynet til de kommende pensionister og hensynet til de offentlige udgifter taler for, at der sker en administrativ forenkling.

På længere sigt må vi overveje, om ikke ét offentligt system, der dækker hel eller delvis tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet i årene op til folkepensionsalderen, er den rigtige løsning. En vigtig ting er, at det vil gøre det lettere for pensionisterne at forudberegne, hvorledes de stilles ved arbejdsophør. Alle eksisterende tilbagetrækningsordninger bør derfor efter regeringens opfattelse indgå i de mere langsigtede overvejelser på dette område.

Det vil desuden efter regeringens opfattelse være ønskeligt, at de kommende pensionister tilskyndes til gennem opsparing at gøre det muligt at kunne fratæde arbejdsmarkedet efter individuelle ønsker. Det vil sige, at de arbejdsmarkedspensionsordninger, som må forudses at blive stadig mere udbredt i de kommende år, også bør indeholde en ydelse, der kan komme til udbetaling, hvis man forlader arbejdsmarkedet helt eller delvis før den almindelige folkepensionsalder.

Der er i de seneste år gennemført ændringer i det sociale pensionssystem, der betyder, at det er blevet mere fordelagtigt at have indtægter ved siden af pensionen, hvad enten det er indtægter fra en pensionsordning eller fra anden opsparing. Jeg tænker her på de to samspilsløsninger. I forbindelse med den sidste samspilsløsning er forbedringerne desuden gennemført under hensyntagen til det såkaldte individualprincip, dvs. at den forskel, der er på pensionen til gifte pensionister og enlige pensionister, er blevet mindre. Regeringen vil i overensstemmelse med den beslutning, der blev truffet i

Folketinget foråret 1987, til stadighed have individualprincippet for øje, når der skal ændres i pensionslovgivningen.

Med hensyn til overvejelser om ydelsesstrukturen i pensionssystemet kan jeg oplyse, at jeg er helt enig i, at det vil være lykkeligt, om vi kan få et mere enkelt og gennemskueligt pensionssystem. Det nuværende system indebærer, at pensionisternes økonomiske situation kan være vanskelig at forudse både for pensionisterne selv og for resten af befolkningen, fordi der ved siden af de egentlige pensionsydelse gives en række særfordele og individuelle tillæg.

En såkaldt bruttoficering af pensionssystemet, således som det nævnes i den rejste forespørgsel, indebærer for det første, at de særlige skattefordele for pensionister ophæves, og at pensionen omregnes til et bruttoløb. Dernæst at de forskellige tillægsydelse – som personlige tillæg til varmemhjælp m.m., boligydelse og andre frynsegoder – indregnes i selve pensionsydelsen. Et sådant system vil betyde, at pensionernes reelle størrelse bliver synliggjort, og at pensionisternes økonomiske forhold bliver direkte sammenlignelige med andre befolkningsgrupper.

Jeg mener afgjort, at vi på længere sigt skal stræbe – jeg siger udtrykkeligt stræbe – mod et sådant system, men en omlægning inden for de økonomiske rammer, som i hvert fald under de givne omstændigheder ikke kan udvides, vil indebære store fordelingsmæssige virkninger. Det er derfor en problemstilling, som kræver endog meget grundige overvejelser, og en løsning forudsætter efter regeringens opfattelse bred enighed på tværs af Folketingets partier.

Lad mig slutte med at ønske, at der i det hele taget kan opnås en sådan bred enighed i ældrepolitikken. Netop på dette felt er det meget vigtigt, at der føres en stabil og forudsigelig politik. Det skal være muligt for de ældre i god tid at indrette sig på alderdommen og sikre de vilkår, man ønsker, for at kunne forvente en god og tryk tredje alder.

*Forhandling***Kofod-Svendsen (KRF):**

Jeg vil gerne begynde med at takke ministeren for en god besvarelse, og så vil jeg knytte en del kommentarer til den og nærmere præcisere de ting, som jeg især mener der er behov for at vi langsigtet træffer beslutning om.

[Kofod-Svendsen]

Jeg mener, at der med ældrepakken, som vi vedtog i bred enighed i Folketinget, blev lagt et vældig godt grundlag for de følgende års udmøntning af ældrepolitikken. Jeg mener også, det er vigtigt, at vi en gang imellem virkelig prøver at se lidt længere fremad og at lægge fundamentet for nogle langsigtede beslutninger. For at kunne træffe de rigtige, langsigtede beslutninger forudsætter det, at man har beslutningsgrundlaget i orden.

Det er en kendsgerning, at mange ældre – ja, også mange sagsbehandlere, politikere, og hvem det måtte være – faktisk har vanskeligt ved at finde rundt i det nuværende pensionssystem med tillæg og ydelser osv., og det, som er vældig godt gennemtænkt, efterlader for mange en faktisk usikkerhed, og det betyder igen på mange måder en helt urimelig umyndiggørelse. Derfor er der et stort behov for forenkling, men forenklingen skal vel at mærke ske på en socialt afbalanceret måde, så der er tale om en socialt afbalanceret forenkling.

Det er nye tanker, der kommer frem i den betænkning, som vi fik i juni d.å. Socialministeriet udsendte den, men både Finansministeriet og Økonomiministeriet har jo også været med. »Alderspension, udvikling, overvejelser« hedder den. Der lanceredes så en ny gløse: bruttoficering. Der er også talt om bruttopension. Der er også talt om ældrepen. Som ministeren meget rigtigt var inde på, er der her tale om noget, som virkelig skal kulegraves, for her kan – hvis man udformer det forkert – være tale om store fordelingsmæssige virkninger. Vi må have undersøgt, om der er muligheder her, eller om det er noget skrivebordsarbejde, som ikke duer i livets virkelighed.

Derfor mener vi fra Kristeligt Folkepartis side, at her er noget, som ikke alene embedsmænd, men også de berørte parter virkelig skal drøfte igennem for at se, hvad det betyder på det ene område, og hvad det betyder på det andet område. Hvad betyder det på boligområdet? Her er brug for, at vi virkelig får det gennemanalyseret, men også talt igennem på en rigtig måde. Der mener vi ikke at vi har et tilstrækkeligt beslutningsgrundlag til at drøfte det igennem i Folketinget. Vi må træffe foranstaltninger til, at vi får mulighed for at få et beslutningsgrundlag, så vi kan træffe de rigtige beslutninger for at lægge en langsigtet politik, som virkelig giver mulighed for, at vore ældre

medborgere på fuldt ligeværdig måde får mulighed for øget selvforvaltning, mulighed for virkelig at bestemme over egen tilværelse. Der er brug for mange beregninger. Det ønsker vi.

Vi mener også, at vi må øge muligheden for fleksibilitet i tilbagetrækningen fra arbejdsmarkedet. Her har vi allerede forskellige modeller. De er også noget uoverskuelige, men vi må få gennemtænkt muligheder, som giver den enkelte virkelig ægte frihed til at trække sig tidligt tilbage, men også til at trække sig sent tilbage, alt efter hvad den enkelte nu ønsker. Mange individuelle forhold spiller ind, men vi må have øget mulighed for fleksibilitet i tilbagetrækningen fra arbejdsmarkedet.

Så er der en tredje ting, som vi lægger megen vægt på fra Kristeligt Folkepartis side. Det er en kendsgerning, at der i vort samfund foregår en reel diskrimination af ægteskabet. Jeg har fået utrolig mange henvendelser både som folketingsmedlem og også mødt det i mit arbejde som præst, hvor flere har sagt: »Jamen vi er af den og den sagsbehandler blevet opfordret til at lade os skille, for så vil vi have så og så mange penge ekstra til os selv«. Eller: »Vi vil faktisk gerne gifte os, men det koster altså ganske enkelt for meget«. Vi mener, det er uacceptabelt, at vi har sådanne love og sådanne regler i vort samfund. Her må vi virkelig have opstillet modeller, så vi kan få fjernet den diskriminering, som de facto finder sted i vort samfund.

Derfor vil jeg på vegne af Det Konservative Folkeparti, Venstre, Det Radikale Venstre og Kristeligt Folkeparti fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget opfordrer regeringen til at nedsætte et udvalg med inddragelse af de berørte parter til at belyse

- 1) mulighederne og konsekvenserne af en omlægning og forenkling af alderspensionen på en socialt afbalanceret måde,
- 2) mulighederne for en individuel og fleksibel tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet,
- 3) mulighederne for forenkling af ydelsesstrukturen, herunder boligtilskuddet, med henblik på eventuel omlægning til bruttopension.

Udvalget skal endvidere opstille forskellige modeller for at fjerne den nuværende diskrimination af ægteskabet.

Tinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

[Kofod-Svendsen]

(Dagsordensforslag nr. D 9).

Formanden:

Det er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Jytte Hilden (S):

Jeg må indrømme, at jeg undrer mig i mit stille sind over, at vi nu skal have en ny ældredebat netop midt i finanslovs-kulleren, 3 år efter at vi debatterede en ældrepakke, og 2 år efter at vi har fremskyndet løsningen af en række samspilsproblemer for pensionister.

Ældreområdet er faktisk et meget veldokumenteret område, så jeg vil godt starte med at spørge Kristeligt Folkeparti her og nu og direkte, om partiet lægger op til, at der skal flere penge på bordet til pensionisterne, eller hvad meningen egentlig er. Er det organisationen Ældre Sagen, der har skrevet dagens tekst, ligesom den også i et brev i dag til os har lavet et kommissorium for en kommission?

Socialdemokratiet er i dette samfund garant for den velfærd, som ældre har opnået. Det at blive gammel er ikke ensbetydende med at blive fattig. Det er netop et af velfærdssamfundets to kolossale goder. Det andet er det nye familiemønster med kvindernes ligestilling.

Det er ikke nogen hemmelighed, at en arbejdsmarkedspension for os er en vægtig brik i dette spil. Den virker bare ikke på dagens gamle.

Derfor skal det slås fast, at vi vil fastholde reguleringen af efterløn, af sociale pensioner og lignende, det, vi med et frygtelig langt ord normalt kalder overførselsindkomster, helt i overensstemmelse med den dagsorden, som et stort flertal i Folketinget vedtog i maj i år. Når det er sagt, vil jeg gerne indrømme, at ældreområdet er både uigennemsigtigt, uoverskueligt og dermed uretfærdigt.

Millimeterordninger giver nemlig kilometerbrede forskelle. Det, som ingen kan se igennem, virker ikke. Det vil sige, at enhver trussel om ændringer vækker uro blandt ældre mennesker, og det, vi trænger til, er ro på området og lange, seje træk med perspektiver, der er socialt afbalancerede.

Det vil være at snyde på vægten, hvis vi nu og her ved den kommende finanslov beslutter ændringer og så imens snakker ud i den blå luft, at

vi vil gøre noget på ældreområdet. Derfor kommer forespørgselsstillerne ikke udenom også at diskutere dagens politik. Især er det galt med regeringens finanslov med ændringer på boligområdet. Det vil ramme mange ældre voldsomt og tilfældigt. Det må af bordet efter vor mening.

Hvis hr. Kofod-Svendsen i denne debat vil love, at sådanne forslag vil han og hans parti ikke medvirke til, kan der da også komme noget godt ud af debatten i dag, men vi kan altså ikke nøjes med at love et eller andet på sigt; det gælder også ældres hverdag her og nu. Det er heller ikke ukendt for dette Folketing, at Socialdemokratiet har talt om et skatteloft for pensionisterne.

I forespørgslen nævnes spørgsmålet om diskrimination af ægteskabet. Der er såmænd en historisk forklaring på, hvorfor enlige har dobbelt personfradrag, mens samgifte pensionister kun får et fradrag hver.

Begrundelsen var i sin tid, at når den ene ægtefælle døde, skulle den anden ikke rammes hårdt. Men naturligvis er en sådan regel egentlig uegnet i en tid, hvor mange pensionistægter par bor dør om dør med to samboende ugifte pensionister.

Dyneløfteri egner sig ikke til at klare den situation. Vi ønsker heller ikke at tage fra de enlige og give til dem, der er gift, men derfra og så til at sige, at nu skal vi udjævne forskellene fuldstændigt, er der da også et langt skridt; det tror vi heller ikke på. Det vil koste 4.000 mio. kr. eller det, som andre kalder 4 mia. kr. Det tilsiger rigets finanser os ikke at gøre.

Det, der er brug for, er langsigtede, socialt afbalancerede løsninger. Vi kan ikke ændre tingene pludseligt.

Men ældrepolitik er andet og mere end et spørgsmål om de mange kontante udbetalinger. Debatten om kroner og takster og procenter bør i langt højere grad afløses af en indholdsdiskussion. Hvordan får ældre et godt liv i deres tredje livsafsnit?

Dér er det også et spørgsmål om den hjælp og den støtte, som vi tilbyder den enkelte ældre ved sygdom, ved handicap, ved almindelig svagelighed, ved ensomhed.

Trusler om dramatiske nedskæringer i den offentlige sektor rimer meget dårligt med omtanke for ældre og deres liv. Offentligt ansatte er bl.a. plejehjemsassistenter, sygeplejersker, hjemmehjælpere. Netop de offentligt ansatte,

[Jytte Hilden]

som partier som Fremskridtspartiet og Venstre ønsker at fyre i bundter for at skaffe skattelettelser til dem, der er bedst aflagt i vores samfund. Hykleri er næsten for mildt et ord for den politik.

Ældre har brug for et langt mere aktivt liv. Dagcentre er kommet for at blive, oldekoller, pensionistkafeer, daghøjskoler for ældre, ja, kun fantasien sætter grænser for, hvad man kan kaste sig ud i. Fleksibilitet på arbejdsmarkedet kan være en af brikkerne. Vi Socialdemokrater holder fast på efterlønnen, det er væsentligt for os, men der er klart brug for en diskussion på sigt om tilbagetrækningsmønsteret.

Vi ønsker ikke, at pensionsalderen skal hæves. Det ønsker vi virkelig ikke generelt, men vi ønsker naturligvis ordninger, som er tilpasset den enkeltes livssituation og den enkeltes ønsker.

Ældregruppen er en mangfoldig gruppe. Vi skal skabe bedre kvalitet, og det behøver ikke at blive dyrere – det må gerne være billigere. Det er faktisk muligt at lave ting, det gør kommunerne rundt omkring både bedre og billigere med mere aktivitet for vore ældre medborgere. Kommunerne er godt i gang. Der skal være valgmuligheder, der skal være hjælp til selvhjælp, der skal være en vifte af tilbud.

Men ældres situation er meget forskellig. Ændringer kan let komme til at ramme de svageste ældre i vores samfund – de grupper, som ikke selv kan sige til, hvilke krav og ønsker de har, de grupper, der bor dårligst, de grupper, der går dårligst, de grupper, der har det socialt set dårligst.

For ældregruppen er en mangfoldig gruppe. De lever vidt forskelligt. Vi kan gøre livet lettere for disse mennesker ved at forenkle systemerne, ved at lette administrationen og ved at undgå hyppige og ikke særlig gennemanalyserede ændringer. Vi har set dem i de seneste år, og jeg orker næsten ikke at remse dem op, men jeg kunne nævne en lang liste af tiltag på det sociale område, som gør det nærmest kaotisk ude i kommunerne. I dag kan ikke en djævel finde rundt og derfor heller ikke vi andre dødelige.

Kommunerne opfordrer os til at lade være med disse hovsaløsninger, undgå de hyppige ændringer i den sociale lovgivning, lade være med at give alt for korte frister, lade være med at gennemføre et utal af overgangsordninger. Kommunerne vil såmænd bare gerne have stør-

re kommunalt råderum og ikke alle disse uhåndterlige forslag, og det forstår man da godt.

Jeg skal på vegne af Socialdemokratiet, Centrum-Demokraterne og Socialistisk Folkeparti afslutte min tale med at fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget opfordrer regeringen til at skabe ro om ældrepolitikken ved:

- at fremlægge forslag til en fremtidig regulering af alle overførselsindkomster i takt med årslønsudviklingen for de beskæftigede, jf. Folketingets dagsorden vedtaget 18. maj 1989;

- at udarbejde og senest i folketingssamlingen 1990–91 at fremlægge en langsigtet sammenhængende perspektivplan for hele ældreområdet, som indeholder en socialt afbalanceret forenkling af de mange uigennemskuelige og vanskeligt administrerbare ordninger.

Folketinget opfordrer samtidig regeringen til at afstå fra betydelige og pludselige forringelser for den enkelte pensionist vedrørende efterløn, boligydelse, hjemmehjælp, varmemhjælp m.v.

Større ændringer i ældrepolitikken må afvente fremlæggelsen af perspektivplanen og bør bygge på et bredt flertal i Folketinget.

Herefter går Tinget over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 10).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette dagsordensforslag indgår nu i forhandlingen.

Karen Højte Jensen (KF):

I den konservative folketingsgruppe glæder vi os over de mange initiativer, der allerede er sat i værk, og over dem, der er på vej over hele ældreområdet. Det er kommunerne, der her er spydspidser, og der er i adskillige kommuner sat flotte skibe i søen, og de kommuner, som endnu ikke er nået til tegnebrættet, må se at komme i gang. Det drejer sig om at skabe gode rammer og muligheder for vore ældre medborgere. Vi ved, at såvel den gennemsnitlige levealder som den maksimale levealder forlænges, og det kræver planlægning for at kunne imødekomme de behov, der naturligt følger i kølvandet på denne kendsgerning – planlægning både

[Karen Højte Jensen]

af den enkelte selv og fra det offentlige side. Lad mig understrege, at de ældre er en broget skare, ikke sociale tilfælde, men en skare, der skal kunne vælge blandt forskellige lokale tilbud og skal kunne fravælge, alt efter behov og interesse.

Det, der er så vigtigt, er, at ældrepolitikken bygger på individuelle ønsker, og at vi er med til at sikre følelsen af tryghed hos den ældre. Det er et spørgsmål om at inddrage den ældre selv i løsningen af egne problemer og at understøtte den ældre i de ressourcer, den ældre selv er i besiddelse af, det, vi kalder hjælp til selvhjælpsprincippet. Selvbestemmelse skal være nøgleordet, ligesom kontinuitet i den ældres tilværelse er uhyre væsentlig.

For de fleste ældre er boligen det centrale udgangspunkt. Glædeligt er det, at vi har fået en ny ældreboliglov, således at der er sat skub i at etablere gode bomuligheder.

Vi er godt på vej til, at den hjælp – sygepleje og hjemmehjælp – som der kan være brug for, kommer til borgerne, frem for at vi flytter borgerne til hjempen.

I en lang række kommuner er det også blevet almindeligt, at ældregrupper får stillet en pose penge til rådighed, så de selv i fællesskab kan sætte aktiviteter i gang med hinanden og for hinanden. Følelse af fælles ansvar for hinanden og større selvansvar og selvkaktivitet trives på bedste vis.

Vist har vi fået billigere løsninger, og løsningerne er blevet bedre, men jeg vil gerne understrege, at der fortsat skal eksistere et offentligt sikkerhedsnet, der kan træde til.

På plejehjemmene er der også en udvikling i gang i retning af valgmuligheder for beboerne, bl.a. gennem pensionsudbetaling. Som ministeren nævnte det, er Socialstyrelsen i gang med en undersøgelse, og så må vi se, hvilken effekt denne ordning har – om der er tilfredshed med den.

Flere steder er det også planlagt at forbedre de fysiske rammer på plejehjemmene i retning af mere selvstændige boliger, men naturligvis skal den nødvendige pleje og behandling fortsat være til stede.

Hvad angår den ældres tilknytning til arbejdsmarkedet, har vi et utrolig stift og ikke særlig menneskeligt system. I virkeligheden bliver folk gamle på forskellige tidspunkter, og de ældre besidder stor erfaring og er en stabil

arbejdskraft. Derfor kan det ikke være rigtigt med alt for megen stivhed i måden at behandle ældre, dygtige medarbejdere på. For mange ældre er det i dag et valg om fuldt arbejde eller helt stop for arbejde. Alt for få er på del pension og deltidsarbejde, hvilket bl.a. skyldes, at deltidsarbejde ikke støttes af LO.

Vi mener, der er behov for mere harmonisk, individuelt tilpassede overgange fra arbejdstilværelsen til pensionisttilværelsen.

Det tema vil det være nyttigt at få yderligere belyst, og såvel arbejdsgivere som arbejdstage-re er jo parter.

Jeg må bemærke, at arbejdsgiverne er meget optaget af det, vi kan kalde seniorpolitik – spørgsmålet om at give medarbejdere en rimelig overgang til den tredje tilværelse. En række virksomheder har således allerede etableret en ordning, hvor ældre medarbejdere er tilknyttet arbejdspladsen på lavere blus også efter 67-årsalderen. Sådanne ordninger tilrettelægges i samarbejde mellem ledelse og medarbejdere på de enkelte arbejdspladser.

Det udvalgsarbejde vi foreslår i dagsordenen, vil kunne belyse, hvilke relationer der mere konkret er i forhold til overenskomster og lovgivning, og eventuelt pege på behov for ændringer for at få bedre fleksibilitet for den enkelte i den sene del af arbejdslivet.

Hvad angår opbygningen af pensionsordninger og de dertil knyttede forskellige ydelser, er der ingen tvivl om, at vi har et ganske uoverskueligt og uigennemsigtigt system. Ingen ved egentlig helt rigtigt, hvad en pensionist oppebærer fra det offentlige. Der er givetvis behov for en forenkling.

Et udvalg med embedsmænd fra Finansministeriet, Økonomiministeriet og Socialministeriet udarbejdede i foråret en rapport om alderspension, udvikling og overvejelser. Der er i dette materiale spændende aspekter og dertil en række uafklarede spørgsmål, og derfor er der behov for en kulegravning af området i det udvalg, vi ønsker nedsat.

Jeg vil gerne understrege, at vi på ingen måde i dag binder os til en omlægning af det eksisterende system til et bruttosystem. Vi må først vurdere temaet, når udvalgsarbejdet er tilendebragt.

(Kort bemærkning).

Baadsgaard (S):

[Baadsgaard]

Fru Karen Højte Jensen udtalte sig meget positivt om den ældreboliglov, som trådte i kraft 1. juli 1987, og det er der også god grund til. Vi synes også – og derfor har vi også medvirket til det – at det er en god ældreboliglov.

Men nu forholder det sig faktisk sådan med hensyn til det byggeomfang, som man har lagt op til, at man i Boligministeriet har vurderet, at der skulle bygges 4.000 ældreboliger om året. Vi har nu her pr. 1. juli fået at vide, at der i første halvdel af 1989 kun blev bygget 745, eller var det 755? Pr. 1. oktober er der påbegyndt 1.550 boliger ude i kommunerne, og i mellemtiden er der her i sommer sket en ændring af kommunernes finansiering, sådan at man i hvert fald nu skal stille med mindst 4 pct. kontant indbetaling til grundkapitalen.

På denne baggrund vil jeg gerne spørge fru Karen Højte Jensen, om Det Konservative Folkeparti mener, det er en tilfredsstillende udvikling, at der faktisk ikke bliver bygget de ældreboliger, som man havde planlagt.

Dernæst vil jeg gerne høre, om det er i overensstemmelse med Det Konservative Folkepartis ønsker at ændre boligstøtten og boligydelsen. For hvis man gennemfører det, der er lagt op til i Boligministeriets planer, vil det presse ældre væk fra de ældreboliger, som vi bygger til dem, for de får ikke råd til at bo i dem. Det drejer sig om forslag om at nulstille boligydelsen, altså holde op med at regulere, det er noget med at forhøje det mindste beløb, de ældre selv skal betale, og det er noget med at maksimere på et lavere niveau, hvor meget boligydelsen kan omfatte.

Jeg synes, vi er inde i en negativ udvikling, og der er negative tendenser, der tegner til, at det ikke bliver den succes på ældreboligområdet, som der var lagt op til i reformen.

(Kort bemærkning).

Karen Højte Jensen (KF):

I anledning af hr. Baadsgaards sidste bemærkninger om boligydelse vil jeg gerne understrege, at der ikke er taget politisk stilling på dette område. De oplysninger, hr. Baadsgaard henviser til, bygger alene på et embedsmandsudvalgsarbejde.

Når hr. Baadsgaard spørger, om Det Konservative Folkeparti kan være tilfreds med udviklingen i ældreboliger, vil jeg sige: Ja, det kan vi faktisk godt. Da vi havde kvoteordningen, fik vi

1.500 om året. Jeg fangede, at hr. Baadsgaard nævnte tallet 700 boliger for indeværende år, men jeg må gøre opmærksom på, at der pr. 1. oktober var bygget 1.529 boliger, og desuden mangler der indberetning fra en række kommuner. Så vi synes faktisk, det går ganske pænt.

(Kort bemærkning).

Baadsgaard (S):

Det er rigtigt, at jeg refererede til den budgetanalyse, der er udarbejdet i forskellige ministerier, først og fremmest vel Boligministeriet. Men det fremgår jo også tydeligt af den boligpolitiske redegørelse, som vi har modtaget i Folketinget fra boligministeren – sådan læser jeg den i hvert fald – at man agter at nedbringe udgifterne til boligydelse.

Men hvis jeg skal forstå det, fru Karen Højte Jensen sagde nu, er der altså endnu ikke truffet beslutning om det, og så må vi jo stadig væk leve i uvished. Det er en taktik, som boligministeren har brugt, siden vi fik budgetanalysen i sommer. Vi får altid at vide, at det er embedsmandsværk, og at der endnu ikke er truffet politisk beslutning om det.

Hvad angår byggeomfanget, var det 745 det første halvår, og det er 1.550 nu, så det bliver selvfølgelig en lille smule mere. Men jeg må altså forstå det sådan, at Det Konservative Folkeparti er tilfreds med, at vi når et byggeomfang på vel omkring 2.000. Det var imidlertid slet ikke det, der var lagt op til i ældreboligreformen, og boligministeren har jo også vedvarende fastholdt – det fremgår også af budgetanalysen – at man regnede med, at der skal bygges 4.000 ældreboliger om året; det har man i hvert fald altid kalkuleret med, når man har sagt, hvor meget støttet byggeri vi har i dette land.

Jeg må altså opfatte det sådan, at man er tilfreds med den igangværende udvikling på området, hvad angår byggeomfang, og så må vi jo vente og se. Men jeg håber, at boligministeren senere kan give en politisk melding om – vi nærmer os jo også finanslovstoffet – hvorvidt boligydelsen over for pensionisterne skal reguleres, og hvordan man så vil klare de problemer, det vil give for de pensionister, der skal bo i boligerne.

(Kort bemærkning).

Karen Højte Jensen (KF):

[Karen Højte Jensen]

Jeg vil faktisk gerne spørge hr. Baadsgaard, om han ikke synes, det er ganske flot, at nu får vi en fordobling i forhold til det, vi havde tidligere, hvor vi havde en kvoteordning, der gav 1.500 boliger om året, og nu får vi 2.000-3.000 boliger om året. Det tror jeg i hvert fald der er mange ældre der er tilfredse med.

Birgitte Husmark (SF):

Først vil jeg gerne sige tak til Kristeligt Folkeparti, fordi de har rejst denne forespørgsel, der tvinger såvel Folketing som regering til at sætte fokus på de ældres situation.

Ældres boligforhold og ældres mulighed for pleje og hjælp er forhold, der er afhængige af den kommunale økonomi. Her i Folketinget kan vi jo vedtage nok så mange love, men hvis midlerne ikke samtidig er til stede, har vi bare gjort alle en bjørnetjeneste.

Når det er sagt, vil jeg vende mig til ministerens besvarelse. Her er et svar, der opregner alle de gode hensigter, der overhovedet kan stables på benene, og alle de rettigheder, som ældre borgere har på papiret. Der er påbegyndt ældreboliger, der er udbygget døgn- og hjemmepleje, hjemmesygeplejen ydes altid gratis osv. osv., men ministeren siger ikke et ord om, hvordan situationen i virkeligheden er.

Det er denne virkelighed, jeg gerne vil henlede Folketingets opmærksomhed på, vel vidende, at mange ældre lever og har det godt med ingen eller meget begrænset hjælp.

Men det er vores opgave at sørge for, at der er hjælp til rådighed i form af den rette bolig, den rette syge- og hjemmehjælp, når der bliver brug for det.

Først om boliger. Siden 1987, hvor Folketinget vedtog en ældreboligreform, er al støtte til plejehjemsbyggeri og beskyttede boliger ophørt. I stedet indrettes ældreboliger, hvor gamle på godt og ondt skal klare sig selv i langt større udstrækning. Det er godt, så længe man kan klare det, men konsekvensen er jo, at når man så virkelig får brug for pleje og tæt tilsyn, er der for få plejehjemspladser, og valget står imellem hospitalsindlæggelse eller en kontakt til eventuel døgnpleje.

Ministeren nævner, at der er bygget 3.200 ældreboliger over 2 år. Ministeren nævner ikke noget om det fremtidige byggeri. Derfor må jeg spørge: Er det rigtigt, som jeg har hørt, at regeringen vil fjerne 75 pct.-refusionen på kommu-

nerne renteudgifter ved finansieringen af ældreboligerne i fremtiden? For hvilken tilskyndelse vil kommunerne så have til på deres bekræftede budget at bygge det tilstrækkelige antal ældreboliger?

Et andet spørgsmål er forbedringen af de boliger, som ældre bor i og gerne vil blive boende i. I det sidste tiår er andelen af ældre mennesker over 80 år, som ikke kan forlade deres bolig, steget med 10 pct. - det har Socialforskningsinstituttet netop påvist. Her kunne der gøres noget ved at indrette elevatorer og gøre andre adgangsveje til ejendommene bedre. Slagordet: Længst muligt i eget hjem skal jo nødvendigvis være det samme som: Fanget i eget hjem.

For mange ældre er det desuden et savn, at det er så vanskeligt at komme til at bo i den kommune, de gerne vil bo i, måske nær ved børn eller i nærheden af gamle venner.

Her vil vi gerne foreslå, at der bliver givet bytteret imellem ældreboliger, hvis man i øvrigt opfylder betingelserne, så ældre borgere får samme muligheder for at flytte og bytte, som andre har.

Endelig mener SF, at der bør være bedre muligheder for at give støtte til oprettelse af fællesområder med service- og plejefunktioner over for sværere handicappede. Kan byfornyelsesloven klare det, sådan som ministeren mener?

Det helt store problem er imidlertid det stadig stigende behov for pleje såvel på plejehjem som i eget hjem. Her er det nødvendigt, at ministeren åbner øjnene og ser, hvor presset livet er for ældre, der har behov for regelmæssig pleje. Vikardækningen er skåret næsten helt væk, og på institutionerne og i hjemmeplejen er arbejdet så hårdt, at der er en helt uantagelig situation for de ansatte i mange kommuner. Resultatet er nedslidning af de ansatte og utryghed for de ældre. Alt for ofte kommer her et nyt menneske, der skal hjælpe den ældre med de mest personlige og intime forhold.

Et af de helt unacceptable problemer, der skal løses, er anbringelsen af såkaldt senile ældre mennesker. Her må og skal det danske samfund se i øjnene, at det ikke er en sygdom at blive gammel, men man kan blive plejekrævende som gammel, og det klares altså ikke uden tilstrækkeligt personale.

Midt i denne pressede situation er det et lyspunkt, at alle involverede parter har kunnet enes om de kommende uddannelser i social- og

[Birgitte Husmark]

sundhedssektoren. Men så længe arbejdsforholdene er så pressede, som de er, er det en fattig trøst. Også her vil fremtidig kommunal og amtskommunal økonomi være afgørende for uddannelsernes kvalitet.

Regeringens vilje til at rette op på disse forhold – og for den sags skyld også Kristeligt Folkeparti og Fremskridtspartiets – kan man desværre kun tvivle på, særlig efter at de i fællesskab så sent som i forgårs nedstemte en dagsorden, der netop siger:

»Idet Folketinget udtrykker sit ønske om et fortsat arbejde for fornyelse og effektivisering af den offentlige sektor – gennem øget decentralisering, større brugerindflydelse og bedre samarbejde med de ansatte – opfordrer Tinget samtidig regeringen til at søge en forhandlingsløsning med de kommunale organisationer, så man undgår de bebudede nedskæringer i service og beskæftigelse i kommuner og amtskommuner i årene 1991–94.«

Efter oplysninger fra kommunerne vil nedskæringer betyde i tusindvis af flere arbejdsløse, længere køer på hospitalerne, brugerbetaling på det sociale område og sundhedsområdet samt højere daginstitutionstakster og forringet hjemmehjælp for de ældre.

Når hertil kommer de samme partiers vedtagelse af den øgede brugerbetaling på medicin, må man sige, at viljen til social retfærdighed ikke er til at få øje på. Her skal blot i parentes nævnes de pinagtige situationer, som denne lov sætter ældre mennesker i, når de møder op på apoteket og må se, at de ikke kan betale for den ordinerede medicin.

Til slut skal jeg sige, at det med hensyn til pensionsområdet er et interessant initiativ, Ældre Sagen har taget netop nu her, hvor vi skal have denne forespørgsel.

SF mener, der kan være god grund til at udarbejde en langsigtet, sammenhængende perspektivplan for hele ældreområdet, som indeholder en socialt afbalanceret forenkling af de mange uigennemskuelige og vanskeligt administrerbare ordninger.

Af det dagsordensforslag, SF er medforlagsstiller til, fremgår det, hvad der i øvrigt bør vedtages i dag for at sikre, at pensionisternes forhold ikke bliver yderligere vanskeliggjort.

(Kort bemærkning).

Baadsgaard (S):

I forlængelse af det, fru Birgitte Husmark sagde om besparelser, som de er fremsat på finansloven, vil jeg gerne nu, da vi jo har boligministeren og socialministeren i salen, stille et spørgsmål med hensyn til, om dette her er embedsmandsarbejde eller det er politiske tilkendegivelser.

Der står om budgetreguleringen i finanslovsforslaget:

»Kontoen forventes udmøntet med udgangspunkt i den i juni 1989 udarbejdede budgetanalyse på boligområdet.«

Det var den før omtalte.

»I overvejselen om udmøntningen indgår bl.a. en reduktion af de offentlige udgifter til boligstøtte, f.eks. gennem en forhøjelse af de minimale grænsebeløb.«

I boligministerens redegørelse til Folketinget står der om besparelser på finansloven inklusive de ændringsforslag, der er fremsat, at der skal findes 600 mio. kr.: »Heraf vil ca. 500 mio. kr. skulle udmøntes gennem ændret lovgivning for det støttede byggeri og den individuelle boligstøtte.«

På denne baggrund vil jeg gerne spørge også fru Karen Højte Jensen, om det ikke er en politisk tilkendegivelse, når der både står, hvordan man vil gøre det, i finanslovbemærkningerne, og det også fremgår af den boligredegørelse, vi har modtaget fra boligministeren, og jeg vil gerne bede boligministeren om at kommentere, hvorvidt dette her stadig væk er embedsmandsarbejde, eller det er politiske signaler eller politiske tilkendegivelser.

(Kort bemærkning).

Jytte Hilden (S):

Jeg vil også gerne i forlængelse af det spørgsmål, som blev stillet af den forrige taler, stille et spørgsmål ikke til regeringen og heller ikke til regeringspartierne, men til ordføreren for forslagsstillerne, hr. Kofod-Svendsen. Nu er dette her jo ikke nogen finanslovdebat, det ved vi alle sammen, men hvis man sådan lidt ubefæstet sad og læste de to dagsordener, som jo begge er formuleret i et udmærket sprog og begge vil noget meget udmærket, så kunne man måske blive lidt i tvivl om, hvad det egentlig går ud på, hvor forskellen er.

Ligger forskellen, hr. Kofod-Svendsen, i, at Kristeligt Folkeparti ikke vil love, at man ikke vil være med til dramatiske ændringer på bolig-

[Jytte Hilden]

området? Der ligger i finanslovsforslaget øsker om budgetforbedringer til temmelig store beløb. Der står i den boligpolitiske redegørelse, som boligministeren afgav i oktober måned, at man ønsker ændret lovgivning for det støttede byggeri, og at man ønsker ændringer for den individuelle boligstøtte.

Hvis dette ikke er et kernepunkt, når vi taler om ældrepolitik, så ved jeg slet ikke, hvad det drejer sig om. Derfor er mit spørgsmål til hr. Kofod-Svendsen: Hvorfor kan hr. Kofod-Svendsen egentlig ikke stemme for Socialdemokratiets, Centrum-Demokraternes og SF's dagsorden, når det, vi klart tilkendegiver i denne dagsorden, er, at det er noget, vi ikke ønsker?

Man kan ikke kun se på lang sigt, man kan ikke kun kigge langsigtede løsninger – det er vi helt med på – men hvis vi, dagen før vi laver et udvalgsarbejde, simpelt hen dramatisk har ændret forholdene for ældre på boligområdet, så kalder jeg det snyd.

Jørgen Winther (V):

Stort set har ældre mennesker det godt i Danmark. Hvis de bliver syge, kan de komme på udmærkede sygehuse. Der er plejehjem, vi har hjemmepleje, og vi har døgnpleje, og når de er raske, får de også udbetalt deres folkepension. Angående størrelsen er det sådan, at nogle er meget tilfredse, andre er mindre tilfredse, og nogle er ret utilfredse. Sådan vil det altid være.

Ældrepolitikken har i mange år slået på, at de ældre skulle kunne være længst muligt i eget hjem, og i den forbindelse er det meget vigtigt at pointere, at det selvfølgelig er her er forudsat, at det er det, som den ældre helst selv vil.

Venstre vil gerne præcisere, at der også i mange år fremover bør være rigeligt med plejehjemspladser i Danmark. Plejehjem kan ikke nedlægges, og det er sådan, at mange ængstelige og især psykisk syge – også dem, der er ensomme – ofte har brug for plejehjemspladser.

Dog er det sådan, at de, der har udelukkende somatiske, altså legemlige, sygdomme, i stor udstrækning i dag kan være i eget hjem på grund af den udmærkede døgnpleje, hjemmepleje, som findes i rigtig mange kommuner i Danmark. I dag har vi omkring 50.000 plejehjemspladser, og det er sådan, at det kan dække behovet, så det går lige op.

Angående plejehjemmene vil jeg gerne nævne, at vi finder det væsentligt, at plejehjemmene ikke bliver for store. Meget store plejehjem har ofte en indflydelse på, hvordan trivselen er på plejehjemmet, og det er i hvert fald min erfaring, at jo mindre plejehjem er, des større trivsel er der på dem, og des mere veltilfredse beboere er der på disse plejehjem.

Det er også lidt besværligt, især hvis man er ældre, konfus og senil, at man ser så mange forskellige ansigter på et større plejehjem. Det er rarere både for de ældre og for personalet, at der er så få som muligt.

Der er flere, der har været inde på, at hvad angår folkepensionens størrelse, er det et uigennemsigtigt system, vi har i dag. Og det er det, fordi vi dels har grundydelsen og dels forskellige frynsegoder såsom medicinkort, varmemhjælp, boligydelse osv. Det er meget uigennemsigtigt for den enkelte pensionist at se, hvor meget folkepension plus tillæg egentlig rummer.

Derfor har Venstre også en meget stor grad af sympati for tanken om det, der hedder et bruttoficeringsprincip, eller med et andet ord ældreløn. Men i den forbindelse er der samtidig behov for at pointere, at der skal laves et meget, meget grundigt udvalgsarbejde, og der skal mange grundige undersøgelser og analyser til, før man kan nå frem til en sådan løsning. Man skal især passe på, at de svagest stillede af pensionisterne ikke bliver ringere stillet, end de var før. Men vi ser med stor sympati på, at man f.eks. kunne få en dagpengelignende ydelse, uden at man dermed har sagt, hvilken sats den skal være på. I hvert fald er der stort behov for, at man får en forenkling af alderspensionen.

Man kan være enten på efterløn eller på førtidspension, før man bliver 67 år, og i dag ser man nogle sager, hvor efterlønnere har fundet ud af, at det bedre kan betale sig, når man har været på efterløn i nogle år, så at gå over til førtidspension. For praktiserende læger er det ofte en meget besværlig afgørelse at finde ud af, om en efterløkker nu er så reduceret i forhold til sin tidligere arbejdsevne, at vedkommende er berettiget til en førtidspension. Det er ofte svære, langvarige og ressourcekrævende afgørelser.

Derfor ser vi positivt på de betragtninger, socialministeren lægger op til, om, at der på meget længere sigt skal være noget i retning af et mere enhedspræget system.

[Jørgen Winther]

Venstre finder egentlig, at efterlønnen har været god og rimelig, men efterlønnen er vel ikke så stor en succes, at det også er noget, der bør fastholdes i årtier fremover.

Venstre ser meget positivt på private organisationer. De gør et stort arbejde, og de hjælper mange pensionister. F.eks. giver nabokæder og telefonkæder stor tryghed til mange pensionister, og det giver en fornemmelse af, at der er nogen, der passer på én. Familie og venner er sandelig også til stor hjælp i mange situationer.

Der er en problematik, jeg gerne vil fremhæve, og det er, at der i dag er visitation af, hvor meget hjemmehjælp og hvor megen hjemmesygepleje den ældre skal have. Dette administreres meget forskelligt i de enkelte kommuner; i nogle kommuner inddrager man i høj grad familie, naboer og venner, således at de kommer til at hjælpe den ældre. Andre kommuner har en holdning, der går mere i retning af, at naboer og venner skal betragtes som ikkeeksisterende, og derudfra vurderer man så, hvor stort behovet bliver. I de sidstnævnte kommuner bliver behovet selvfølgelig større både for hjemmehjælpen og for hjemmesygeplejen.

Jeg mener, det er vigtigt, at professionelle også husker at inddrage familie, venner og naboer i hjælpen og plejen af de ældre, og ofte er det egentlig sådan, at den ældre er mere tilfreds ved at se nogle kendte ansigter end de professionelle. Det er selvfølgelig ikke en kritik mod de professionelle. De gør det så godt, som de overhovedet kan, men vi mennesker er nu engang skabt sådan, at vi ofte bedst kan lide at se de mennesker, som vi har kendt gennem mange år.

Alt i alt ønsker Venstre, at der er større samspil mellem det offentlige apparat – hjemmehjælp, hjemmesygepleje – og private venner og naboer.

Det er præciseret fra flere sider, at i de næste 10 år bliver der ikke et større antal ældre, men frem til år 2010 bliver der pludselig omkring 150.000 flere ældre, end vi har i dag. Det er faktisk en stigning på 15 pct.

Angående pensionens størrelse skal vi hele tiden tænke på, at det nu engang er det private erhvervsliv, der skal danne basis for, at vi kan udbetale folkepensionen fra det offentlige, og derfor må vi også se på, hvilken økonomisk situation vi står i i Danmark. Vi har en statsgæld på 475 mia. kr., hvoraf renteudgifterne er på 53 mia. kroner. Det er noget, der klemmer, og no-

get, der bevirker, at man ikke fremover bare kan give los.

Derfor var det også med stor glæde, jeg bemærkede, at fru Jytte Hilden næsten antydede, at det ikke var Socialdemokratiets holdning, at det først og fremmest var de ældre, der skulle have flere penge her og nu. Tværtimod fik jeg en fornemmelse af, at Socialdemokratiet mener, det er børnefamilierne, der skal hjælpes, og Venstre har også den holdning, at kan vi hjælpe børnefamilierne ved, at vi får nedsat skatterne – og det kan vi i nogle tilfælde kun få ved at reducere de offentlige ydelser – så er det en god vej frem.

Men jeg tror, jeg har forstået Socialdemokratiet rigtigt, at Socialdemokratiet har udtalt, at der ikke lige nu og her er en stor sum penge til de ældre; det er da en rimelig grad af realitetsans.

Til sidst vil jeg lige komme med et par undrende ord over CD's holdning. CD's dagsorden lægger op til nogle områder, som måske kan forhandles mere eller mindre i finansloven, og det undrer mig, at man vil lægge en dagsorden så fast som denne; det kan ikke være særlig fremmende for de kommende finanslovforhandlinger.

Jeg undrer mig over CD's holdning.

(Kort bemærkning).

Jytte Hilden (S):

Jeg vil gerne spørge hr. Jørgen Winther, om jeg hørte rigtigt, da jeg hørte ham sige, at Venstre ser med megen sympati på spørgsmålet om bruttoløn, og at det så blev betegnet som dagpengeniveau. Dagpengeniveau – jamen der er kun ét dagpengeniveau, hr. Jørgen Winther, og det er på 124.000 kr. Vi har ikke et utal af forskellige niveauer.

Jeg vil gerne spørge hr. Jørgen Winther, om det, han siger, hvor han også understreger – hvad der jo er smukt – at de dårligst stillede ikke skal stilles ringere, om det, der så ender med at komme ud af det, stemmer med regeringens aktuelle økonomiske politik. Hvordan hænger hr. Jørgen Winthers løfter om – eller sympati for – bruttoløn på dagpengeniveau til alle ældre sammen med spørgsmålet om at sikre de dårligst stillede? For er der nogen, der er garanteret for de dårligst stillede, er det Socialdemokratiet. Er der nogen, der har sørget for den velfærd, som vores ældre medborgere har i dette land, så

[Jytte Hilden]

er det Socialdemokratiet. Er der nogen, der hver gang sikrer en socialt afbalanceret udvikling, så er det Socialdemokratiet. Og derfor ønsker vi på ingen måde, som hr. Jørgen Winther ligesom antydede, at sætte børnefamilier op mod ældre. Nej, nej, det er hr. Jørgen Winthers og min generation, de midaldrende, der skal skæppe lidt anderledes i kassen, det skal ikke gå ud over vores ældre. Og børnefamilierne har brug for en håndsrækning.

Men jeg vil gerne høre, hvordan det dér med sympatien for de dårligst stillede, dagpengeniveauet til alle, og så regeringens økonomiske politik egentlig hænger sammen. Er det noget, man har diskuteret i Venstres folketingsgruppe?

(Kort bemærkning).

Erhard Jakobsen (CD):

Ethvert medlem af det høje Ting har selvfølgelig ret til at undre sig over, hvad de vil. Men hr. Jørgen Winther må have fulgt meget dårligt med i debatten, herunder åbningsdebatten, hvis hr. Jørgen Winther kan undre sig over CD's holdning i denne sag. For det blev sagt højt og tydeligt fra denne talerstol, at man ikke skal vente, at vi går med til forhøjelser, men vi går selvfølgelig heller ikke med til forringelser.

Endvidere ville hr. Jørgen Winther vide, hvis hr. Jørgen Winther har fulgt lidt med i, hvordan CD's holdning var, da vi var medlem af regeringen, at hvad det angår, har vi aldrig været til at få i tale, og den holdning fastholder vi naturligvis i fremtiden. Det tillader vi os at tilkendegive.

Hr. Jørgen Winther ved også – og det ved folk i regeringen også – at Centrum-Demokraterne aldrig er til at få i tale, hvis der skal laves politiske aktioner imod regeringen, men at vi her fra talerstolen og i dagsordener siger det, vi mener, det kan vist ikke nogen fortænke os i, og det må ikke undre hr. Jørgen Winther, for det har vi altid gjort.

(Kort bemærkning).

Jørgen Winther (V):

Først til fru Jytte Hilden. Man kan godt have et dagpengelignende niveau, uden at man dermed følger den dagpengesats, der nu engang er, på de omkring 125.000 kr. Man kunne f.eks. tænke sig, det kunne være 120.000 kr., 110.000

kr., 80.000 kr. eller 70.000 kr., bare man har en fast ydelse, så den er synlig, så man kan se, hvad det er, man får, og så en almindelig skattemæssig behandling af en sådan lignende ydelse.

Det er det, man mener med bruttoficeringsprincippet og med ældrelønnen, og det er noget, der tiltaler Venstre, at man kan få en ydelse, hvor det er synligt, hvad den enkelte pensionist får. Så har man også en bedre sammenligningsmulighed i forhold til dem, der har et arbejde, så man kan se, hvilket niveau pensionen er på i forhold til f.eks. mindstelønnen.

Jeg lyttede også til fru Jytte Hildens bemærkninger angående de mængder af penge, der skal gives til ældre og til børnefamilier, og jeg hørte det, som om det var sådan, at børnefamilierne kunne forvente noget, mens pensionisterne skulle have uændret sats. Jeg synes, det lød sådan, og dermed må jeg så også have forstået det på den rigtige måde før.

Til hr. Erhard Jakobsen: Det, jeg undrer mig over, er, at man op til finanslovforhandlinger, hvor forskellige partier er inddraget, kommer med en dagsorden, som går ind i nogle punkter, der eventuelt kunne tænkes at være med i et finanslovsforlig. Det er det, der undrer mig, for i og med at man måtte få vedtaget en dagsorden som den, CD er medstiller af, har man også udelukket nogle punkter fra en eventuel drøftelse. Man ved aldrig, hvordan et finanslovsforlig ender, før det er færdigt. Nogle områder, som kan være meget fredhelige, kan man måske alligevel bøje sig på. Derfor undrer det mig, at man ønsker at fastlåse en situation på nuværende tidspunkt. Det er ikke en bebrejdelse, det er bare en undren.

(Kort bemærkning).

Jytte Hilden (S):

Plat, hr. Jørgen Winther. Plat at stå heroppe og tale om, at nu skal det være synligt, og tale om dagpengelignende niveau. Hr. Jørgen Winther ved udmærket godt, at i en sådan diskussion forsvinder det med det dagpengelignende; så bliver det dagpengeniveau.

Og vi har heller ikke nogen satser. Jeg vil i hvert fald gerne se, hvad det er for en telefonbog, det står i, det, der hedder dagpengelignende niveau. Hvor er det henne? Det er plat, hr. Jørgen Winther.

[Jytte Hilden]

Men jeg vil gerne spørge hr. Jørgen Winther konkret, hvor stopper sympatien? På hvilket af de utallige niveauer, som øjensynligt befinder sig i Venstres katalog, stopper sympatien for det dagpengelignende niveau?

(Kort bemærkning).

Anna-Marie Hansen (S):

Hr. Jørgen Winther har ret i, at det er vigtigt, at vi inddrager familie, venner og naboer. Det mener jeg også, for det, vi har brug for, er at styrke det sociale netværk for de gamle, for det er netop det, der er ved at krakelere.

Men vi skal så se, hvorfor det krakelerer. Det er jo netop på grund af ændringer i familiestrukturen, og Venstres forslag – med at kvinderne bare kan rykke hjem og hjælpe de ældre – passer ikke til den tid, vi lever i.

Det sociale netværk i nærmiljøet hos de gamle kan styrkes på nogle nye måder, men det er vigtigt ikke at forfalde til at tro, at ældre skal ind i et afhængighedsforhold, hvor andres godgørenhedstrang skal være det, der bestemmer, om ældre skal have hjælp. Vi har nye strukturer. Kvinder er udearbejdende, og derfor skal det være det offentlige sammen med private, der skal udvikle dette område.

Vi skal også huske på, der er forskel på, om det er en håndsrækning, samvær, en gåtur, man tilbyder den gamle, eller om det er hjælp til plejekrævende gamle i eget hjem; dér skal det være kvalificeret hjælp.

Jeg synes også lige, jeg vil spørge hr. Jørgen Winther: Mener hr. Jørgen Winther ikke, der er brug for at respektere gamle menneskers blufærdighed? Ældre ønsker ikke at have familie og venner til at hjælpe sig med intime, personlige forhold. Det er vel ikke det, hr. Jørgen Winther mener vi skal nå frem til, når hr. Jørgen Winther siger, at vi skal have venner og naboer trukket meget mere ind i hjælpen?

Formanden:

Hr. Jørgen Winther for en kort bemærkning. Og så håber jeg, at vi kan vende tilbage til talerækken.

(Kort bemærkning).

Jørgen Winther (V):

Først til fru Jytte Hilden: Spørgsmålet er, hvor Venstres sympati på det dagpengelignen-

de niveau stopper. Det, Venstre mener her, er, at der er behov for en grundig analyse og undersøgelse i det udvalg, som vi nu har stillet et dagsordensforslag om at vi skal nedsætte.

Det er ikke noget, vi kan sige nu og her, men jeg tror nok, at fru Jytte Hilden og jeg kan enes om at sige, at det ikke er kæmpestore poser penge, vi har til pensionisterne for nærværende og inden for de næste år til sociale alderspensioner.

Jeg tror egentlig, vi er enige, og at fru Jytte Hilden vil misforstå dette her. Selvfølgelig kan man lave en takst, der er at sammenligne med et dagpengeniveau, men som bare ikke har samme sats som dagpengeniveauet. Jeg skal gerne forklare det over en kop kaffe på et senere tidspunkt – ikke her fra talerstolen.

Så til fru Anna-Marie Hansen, som nævner, at der er nogle ældre, der er blufærdige og ikke ønsker at blive hjulpet af familie og venner. Det er rigtigt, at de ældre ser forskelligt på det. Der skal selvfølgelig vises hensyn, og hvis det er den holdning, en ældre har, er det klart, at så er det hjemmehjælpen, hjemmesygeplejen, der drages ind. Men i andre situationer har man måske ikke noget imod, at det er familie og venner, der hjælper.

Det, jeg ønsker at præcisere, er, at mange visitationsgrupper – sygeplejersker, hjemmehjælper – i dag er så fikseret på at tænke i offentlige tankebaner, at man helt glemmer, at der findes naboer og familie. Det har jeg oplevet inden for mit eget arbejde.

Jane Oksen (FP):

At forbedre vore ældres forhold har altid været en mærkesag for Fremskridtspartiet, men vi undrer os unægtelig lidt over, at Kristeligt Folkparti på nuværende tidspunkt stiller denne forespørgsel.

Vi ved alle sammen, at en sådan forespørgsel for så vidt intet konkret indeholder, men bare lægger op til, at nu skal der nedsættes nogle udvalg, som skal arbejde med tingene. Vi ser hellere nogle konkrete lovforslag på bordet, der kan forbedre forholdene for vore ældre.

Vi kommer ikke uden om, at det koster nogle penge, og alle kan tale nok så smukt – også fru Jytte Hilden fra Socialdemokratiet – om, at de er talsmænd for en forbedring af pensionisternes vilkår. Deri lægger Fremskridtspartiet i hvert tilfælde også, at alle ældre har en rimelig pension at leve for.

[Jane Oksen]

Det har vist sig gentagne gange, når Fremskridtspartiet har fremsat forslag om en forhøjelse af folkepensionen, at samtlige partier i Folketinget har stemt det ned, på trods af at det er ganske rimelige forhøjelser, vi forlanger. Så kan man i samme mundfuld fra andre partier tale om bruttoløn, om dagpengelignende ydelser til pensionister. Når man ikke engang vil stemme for en minimal forhøjelse af den nuværende folkepension, kan man vel ikke mene, at man har råd til at give vore folkepensionister noget, der ligner eller svarer til en dagpengeydelse.

Fremskridtspartiet har helt konkret foreslået, at man i 1990 forhøjer folkepensionen til 5.400 kr., i 1991 til 5.700 kr. og i 1992 til 6.000 kr. om måneden. Vi går ind for ens pension til alle, og vi mener, at nogle af pengene til at forhøje disse pensioner for vore ældre udmærket kunne hentes hos nogle af de mange, der får offentlige pensioner, og også fra de folkevalgte – borgmestre, folketingsmedlemmer osv. – som oppebærer pensioner. Det må først og fremmest være vore svage ældre, vi skal tilgodese, og ikke højtlønnede personer.

Før vi begynder at tale om en arbejdsmarkedspension og en masse kunstige pensionsordninger, som måske endda skal tvinges ned over befolkningen, bør vi tænke på den ganske almindelige folkepensionist, som der jo er flest af. Faktisk er det mig bekendt kun en tredjedel af vore folkepensionister, der har pensioner ud over den almindelige alderspension.

Efterlønsordningen skulle vi måske også begynde at se på. Der er noget urimeligt i, at man, i det øjeblik man fylder 60 år, udstødes fra arbejdsmarkedet. For det er faktisk det, der sker. Derefter må man kun have 200 timers arbejde om året, så man er mere eller mindre tvunget til at holde op med sit arbejde. Der er tydelige beviser for, hvor populær ordningen er blevet, og hvor dyr den er blevet for samfundet.

Om vi skal bevare en folkepensionsalder på 67 år, skal vi måske også til at sætte spørgsmålstegn ved. Folkets sundhedsstandard er jo forbedret, og de, der har lyst til at arbejde efter de 67 år, bør vel have en mulighed for det.

Det, det først og fremmest drejer sig om, er valgfrihed for vore ældre, og det ikke bare når det gælder tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, men også på boligområdet, som der har været talt utrolig meget om i dag. Det er et vigtig

tigt område, for alle ældre opholder sig jo hele dagen i deres bolig. Derfor bør ældreboliger selvfølgelig være noget af det, vi prioriterer højest.

Men samtidig forstår jeg ikke den politik, regeringen lægger op til, når man udmelder til kommunerne, at nu må der ikke bygges beskyttede boliger, nu må der ikke bygges flere plejehjem. Vi ved, at antallet af ældre er stigende, og vi ved også, mange af vore ældre bliver dårligere og dårligere. Der skal være de valgmuligheder, således at man også har mulighed for at komme på plejehjem.

Når der er så mange indlagt på vore sygehuse, så er det, fordi en hel del af dem netop ligger og venter på den plejehjemsplads, som de nu enten ikke må eller ikke har råd til at bygge ude i kommunerne.

Der er også mange, der venter på en ældrebolig. Så vidt jeg ved – efter de oplysninger, jeg er i besiddelse af – er der 15.000, der i dag ønsker en ældrebolig. Derfor kan man undre sig lidt over, at der bliver bygget så få af dem. Men det må være den førte politik, hvor man truer med at fjerne rentesikring osv., der gør, at der ikke bliver bygget så mange ældreboliger. Der blev fra talerstolen nævnt et tal omkring 480, der var bygget i første halvdel af 1989. Når der ikke mere er en kvoteordning for ældreboliger, kan man godt undre sig lidt over, at man ikke skynder sig at bygge nogle flere boliger.

Men samtidig med, at vi skal bygge flere ældreboliger, skal vi altså også passe på ikke at nedlægge plejehjemspladserne. Der skal stadig være denne mulighed for vore ældre.

Vore ældre skal ikke også undgælde for den forfejlede politik, der har været ført i mange år. Når statsministeren taler om hestekur, er det ikke vore ældre, der skal bydes denne kur. Det er ikke vore ældre, der har levet over evne.

Vi har også fået et finanspolitisk oplæg, og vi har fået »Århundredets Plan«, som den kaldes, fra regeringen. Der skal skæres 600 mio. kr. i boligydelsen til pensionisterne, og det betyder faktisk noget med 7.000 kr. mindre til en enlig pensionist om året.

Skal vi ind på at skære i boligydelsen, må vi kompensere på en anden måde. Det må efter Fremskridtspartiets opfattelse ikke handle om at forringe vilkårene for vore ældre. Derfor er vi også kommet med disse udmærkede forslag om afskaffelse af boligopvarmningsafgifter. Det

[Jane Oksen]

ville være en kolossal håndsrækning til vore ældre, hvis de fik nogle lavere varmeudgifter. Det kunne så kompensere for noget andet. Men vi har endnu ikke lagt os fast på, hvilke besparelser der skal ramme vore ældre. Skal der besparelser til på boligområdet, så skal der i hvert tilfælde kompenseres på en anden måde.

Der er også mange andre steder, hvor vi kunne tænke lidt mere på vore ældre. Vi skal have afskaffet ventelisterne på vore sygehuse. Der er ingen rimelighed i, at ældre mennesker skal gå måske 1½ år med en eller anden skavank og vente på en plads på vore sygehuse.

Det kan ikke nytte noget, at vi i kommuner og amter sparer de forkerte steder. Det går ud over vore ældre, når vi nedskærer hjemmehjælp, når vi nedskærer hjemmesygepleje, når vi ikke giver den hjælp, der er nødvendig.

Om Kristeligt Folkeparti har stillet denne forespørgsel i anledning af kommunevalget, ved jeg ikke. Men vi synes faktisk, det er uheldigt, at man på en eller anden måde forsøger at låse Folketinget fast på nogle dagsordener, som ikke forbedrer det politiske klima, der er i øjeblikket. Vi så meget hellere nogle konkrete lovforslag, når vi har fået finansloven på plads. Det var virkelig noget, der ville gavne vore ældre.

Men noget af det vigtigste for Fremskridtspartiet er at få ventelisterne væk på vore sygehuse, på vore plejehjem og på vore ældreboliger; det betyder uendelig meget for vore ældre. Og dertil en jævn forhøjelse af folkepensionen, således at ældre ikke skal søge om alverdens tilskud, som de alligevel ikke kan finde ud af.

Hele varnehjælpsproblematikken trænger til at komme på plads.

Vi ser også gerne en vis form for privatisering med hensyn til, at ældre kunne passes i eget hjem; vi har et forslag herom senere på dagen.

Det ser desværre ud til, at økonomien i vort land er så ussel, at der ikke er råd til de gode tiltag over for vore ældre, som alle taler om. Det er dybt beklageligt, men vi må prøve at prioritere således, at vore ældre bliver nr. 1 på den liste, der gælder forbedringer. Det vil Fremskridtspartiet i hvert tilfælde arbejde for.

Bjarne Ørum (RV):

Der er åbenbart en vis naturlov i dette høje Ting, der siger, at man ikke må være enig om ret meget, ikke engang om det, man ikke er uenig om.

Ældrepacken, sundheds- social- og sundhedsuddannelserne er man jo – hvis jeg ellers har lært lektien ret – totalt enige om.

Når så fru Jytte Hilden siger om ældredebatten, at det drejer sig om et område, der er uigenkendsomt, uoverskueligt, uretfærdigt, hvorfor klandrer man så Kristeligt Folkeparti for, at man godt vil have en langsigtet politik med henblik på forenkling og fleksibilitet?

Ja, jeg må indrømme som gæstepoet her, at der er noget, jeg ikke helt forstår, men det har som regel også noget med forstand at gøre, så det kan jeg jo vende imod undertegnede.

Jeg synes, ældrepolitikken er for væsentligt et område til, at uenigheden skal træde frem foran den enighed, som bør herske på dette område, og som jeg også ved hersker langt hen ad vejen.

Nu er problemet, at man bliver ældre, og det er der altså ikke noget at gøre noget ved, selv om det kan irritere visse. Men man kan udnytte ventetiden, for som jeg ved anden lejlighed har sagt: Det er i tørvej, man skal købe paraplyer.

Hvad er det så, man kan gøre? Der er forskellige områder, hvor man kan indrette sin planlægning med henblik på ældreområdet, og dér er boligforholdene selvfølgelig et af de væsentligste.

Det, jeg bare ikke forstår, er, at man ikke i større grad kan få et mere fleksibelt boligmarked. Hvorfor er det andre, der skal indrette bolig til de ældre? Det var måske en idé, at man fik lov til selv at indrette sin bolig, mens man stadig har kraft og styrke til det.

Nu er jeg i den situation, at jeg til daglig har meget at gøre med ungdomsboligområdet. Jeg kan ikke forstå, at voksgenerationen ikke begynder at tænke på et boligmarked, hvor man indretter ungdomsboliger til sine børn, der får brug for dem i en periode, hvor de skal studere eller uddanne sig, men at man gjorde det så fleksibelt, at man senere i livscyklusen selv kunne flytte ind i disse boliger, gøre det til ældreområde, altså åbne for fleksibiliteten. Med moderne byggeteknik kan det sagtens lade sig gøre.

Men altså det, jeg efterlyser, er større fleksibilitet på dette område, og derfor mener jeg også, at der skal være større fleksibilitet på social- og sundhedsuddannelsesområderne. Jeg glæder mig i hvert fald meget til at se resultaterne af det, der er besluttet herinde i Folketinget.

[Bjarne Ørum]

Det tredje væsentlige område, som også socialministeren var inde på i sin besvarelse, er pensionsområdet. Der er det igen et spørgsmål om fleksibilitet. Skal der være en bestemt aldersgrænse for, hvornår man bliver, jeg havde nær sagt gammel? Det er der ikke, for vi er lige så forskellige, som vi har været fra fødslen, også når vi når til den ende af systemet. Derfor mener jeg, at det er nogle gode intentioner, der ligger i det motiverede dagsordensforslag fra bl.a. hr. Kofod-Svendsen.

Med formandens tilladelse vil jeg gerne citere fra en bog, der er skrevet af Simone de Beauvoir om alderdommen. I den har Hanne Reinthoft i forordet på side 10 en passus, jeg vil tillade mig at læse højt:

»I den danske ældredebat har vi været redet som en mare af en floskel, der hedder »Gamle er unge, der er blevet ældre«.

En kvantitativ betragtning, der oplever alderdommen blot som et spand af år lagt på ungdommen. Hermed fornægtes tilværelsens kvalitative ofte springvise udvikling og modning – menneskenes fornemste mulighed – og frasen indeholder i sig selv en diskrimination af selve livet og personlighedens mulighed for stadig vækst.«

Min erfaring fra mange år i kommunalpolitik er, at rigtig mange ældre både kan og godt vil selv, men jeg må indrømme, at der er problemer ikke bare med at vi bliver ældre, men at vi bliver ældre og ældre.

Problemet med senile mener jeg skal løses på den sømmelige måde, at man ikke sender senile ældre mennesker til psykiatrisk behandlingshjem. Det mener jeg er usocialt, og det er i hvert fald uanstændigt.

Jeg vil også godt sige, at der er visse ting, vi ikke kan gøre noget ved: Der er ensomheden. Jeg har ladet mig fortælle, at den største byrde ved at blive ældre er, at man på et tidspunkt ikke længere har bekendte; man har erindring sammen med, og derved opstår der en enorm ensomhed. Lidt polemisk – for ikke at sige politisk – vil jeg sige: I politik er det nok således, at det ikke er ret mange, man har politisk erindring sammen med, og derfor kan der også opstå en politisk ensomhed, som kan virke lidt forståelig, for den kan man nemlig gøre noget ved.

Jeg synes, der er perspektiver i det motiverede dagsordensforslag, som hr. Kofod-Svendsen

har fremsat på flere partiers vegne, og jeg kan fuldt tilslutte mig det på Det Radikale Venstres vegne.

(Kort bemærkning).

Jytte Hilden (S):

Jeg kan ikke forstå, at hr. Bjarne Ørum ikke kan forstå, at jeg ikke kan forstå, hvad hr. Kofod-Svendsen siger.

Jeg sagde, at jeg syntes, det var sært, at Kristeligt Folkeparti stillede denne forespørgsel, når det er 3 år siden, vi havde en meget bred enighed i dette Folketing om en ældrepakke. Når det er 2 år siden, vi lavede nogle væsentlige forbedringer for de ældre – det var dengang fru Mimi Jakobsen var socialminister – så synes jeg, det ville have klædt os alle sammen – lige fra Folketingets største parti, som er Socialdemokratiet, til det mindste, Kristeligt Folkeparti – hvis vi sammen havde sagt: Vi giver os tid til at få en redegørelse, hvad ved jeg. Det ved jeg også har været socialministerens ønske på et tidspunkt.

Jeg synes simpelt hen, det er som en hund i et spil kegler pludselig at komme rendende med en forespørgsel, og når vi samtidig bliver bombarderet med papirer fra Ældre Sagen nærmest hver eneste dag – så er jeg ved at have den mening, at Kristeligt Folkeparti simpelt hen er blevet talerør for noget andet, end de plejer, nemlig for Ældre Sagen, og det er derfor, jeg synes, det er underligt, for der er ikke noget, Socialdemokratiet hellere vil end være med i en meget bred diskussion om disse ting.

Så skal jeg sige til hr. Bjarne Ørum, som jo er her på gæsteoptræden – og han skal være meget velkommen som alle vi andre – at hvis der efter min mening er noget parti, der har bidraget til polariseringen i dette Ting i de seneste 1½ år, så er det desværre Det Radikale Venstre. Men det ville glæde mig meget, hvis hr. Bjarne Ørum med sin gæsteoptræden kunne få ændret på den politik.

(Kort bemærkning).

Jane Oksen (FP):

Hvad angår de dagsordener, der er stillet, gav jeg måske ikke tydeligt nok udtryk for vores holdning til dem. Jeg kritiserede også Kristeligt Folkeparti for overhovedet at have rejst denne forespørgsel.

[Jane Oksen]

Som det fremgår af begge dagsordener, handler det jo om at fremlægge nogle planer. Alle partier i Folketinget er åbenbart enige om, at vi skal se på hele området, og det vil Fremskridtspartiet selvfølgelig også gerne medvirke til.

Den dagsorden, der er foreslået af Kristeligt Folkeparti og regeringspartierne, kan Fremskridtspartiet tilslutte sig. Vi ser gerne denne undersøgelse. Men som jeg sagde før, tæller konkrete lovforslag unægtelig mere for Fremskridtspartiet, og når vi stemmer for denne dagsorden, er det ikke ensbetydende med, at vi føler os fastlåst, så samtlige gode sociale forslag her i Folketinget skal henvises til et udvalg, hvor de måske kan blive syltet i lang tid.

Kommer der gode forslag fra det ene eller det andet parti her i Folketinget, vil vi selvfølgelig helt sagligt vurdere dem og også stemme om dem. Vi vil i hvert tilfælde være modstandere af, at man bruger dette udvalg som en syltekrukke på det sociale område. Men ellers medvirker vi selvfølgelig gerne positivt i dette arbejde.

(Kort bemærkning).

Bjarne Ørum (RV):

Jeg vil ganske kort sige, at da jeg læste forespørgslen fra Kristeligt Folkeparti, opfattede jeg den sådan, at det væsentligste budskab var, at man ønskede at forhindre, at ægteskabet skulle give anledning til diskrimination med hensyn til skattelovgivning og en hel masse andet. Jeg læste den altså nærmest som et etisk forslag. Nu har jeg kun været her godt en uge, men jeg har da set rigtig mange forslag og forespørgsler, som jeg umiddelbart heller ikke har kunnet forstå, så alle er da vist under anklage her.

Men jeg bemærkede også, at fru Jytte Hilden sagde, at Socialdemokratiet var garanteret for en afbalanceret og fornuftig ældrepolitik eller ældrevelfærd i dagens Danmark. Og dertil må jeg så sige, at jeg måske kunne være med til at afpolarisere strukturen her i Folketinget.

Hvis Socialdemokraterne i dette høje Ting er, ligesom de er i Århus, får jeg ikke det store problem, for dér ved man nemlig, at man ikke kan være garant for noget uden et budget, og i den forbindelse mener jeg, man vel heller ikke kan være det uden finanslov. Så hermed er der da givet et godt råd til et stort parti i dette Ting.

(Kort bemærkning).

Kofod-Svendsen (KRF):

Jeg vil gerne prøve på at hjælpe fru Jytte Hilden, så hun ikke stadig behøver at undre sig over, hvorfor vi har stillet denne forespørgsel.

Fru Jytte Hilden var i sin tale inde på, at det nuværende system var uigennemsigtigt, ja, at det faktisk virkede uretfærdigt – så stærk en glose blev brugt. Jamen så kan det vel ikke overraske, at man ønsker en undersøgelse af dette system, så det kommer til at virke retfærdigt i stedet for uretfærdigt.

Så må jeg også sige, at jeg er meget glad for den tolkning, som hr. Bjarne Ørum var inde på. For os betyder det faktisk utrolig meget at finde nogle modeller, der kan betyde, at den diskrimination, som sker af ægteskabet, bliver fjernet. Det er let at afvise og sige: Det kan ikke lade sig gøre. Vi beder om at få nogle modeller, som vi politikere kan forholde os til. Det betyder faktisk utrolig meget for mit parti, og vi synes, det er legitimt at få en debat i Folketinget om denne sag.

Så vil jeg til fru Jane Oksen sige, at vi ønsker ingen syltekrukke. Vi kan helt være enige i, at der behov for sociale initiativer, skal man selvfølgelig kunne tage dem, også på ældreområdet. At man har en langsigtet undersøgelse af nogle ting i gang, udelukker ikke, at man samtidig tager nogle initiativer, hvor der er behov for det.

(Kort bemærkning).

Jytte Hilden (S):

Jeg skal sige tak til hr. Kofod-Svendsen. Der er vist ikke nogen, der fra denne talerstol i den debat, vi har i dag, har gjort andet end at tilkendegive, at det ville være mægtig godt, hvis vi alle fik et overblik – lovgiverne, sagsbehandlerne, for slet ikke at snakke om de ældre. Det tror jeg er vigtigt, for når jeg siger, det virker uretfærdigt, så er det, fordi noget, man ikke kan finde ud af, vil man altid synes er uretfærdigt. Man kan ikke forstå det: Hvad får naboen, hvad får jeg? Og så kommer der en masse kludder i den sociale dialog, som vi har sådan brug for i dette land.

Den del af det er jeg helt enig i, men jeg synes, hr. Kofod-Svendsen kryber i skjul i regeringens store skorter, når han ikke vil indse, at vi ikke kan have den diskussion uafhængigt af,

[Jytte Hilden]

hvad der sker med finansloven i løbet af de næste 4 uger, og det var jo præcis det, som hr. Erhard Jakobsen var oppe og sige. Hr. Erhard Jakobsen er en af de mest pragmatiske politikere, jeg har kendt; der er få, der ved, at han faktisk har ansat mig engang – det ved han måske heller ikke selv – for jeg har været ansat på Gladsaxe Gymnasium. Det skal jeg tilgive Erhard, hvis han så også tilgiver mig.

Men hr. Kofod-Svendsen er nødt til at forholde sig til, hvad der skal ske inden for den næste måned i dette Ting, og ikke bare krybe ind under kommissorier for et eller andet. Jeg tror såmænd heller ikke, det bliver en syltekrukke.

Den bemærkning, jeg har til hr. Bjarne Ørum, er derfor, at jeg siger tak for det gode råd, at Socialdemokrater fra Århus er gode, og jeg kan meddele hr. Bjarne Ørum, at vores fremmeste mand, nemlig vores formand, kommer fra Århus. Så vi har styr på det.

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg må gøre opmærksom på, at der ikke tales direkte til medlemmerne og slet ikke på fornavn. Det er jeg sikker på at fru Jytte Hilden er klar over.

(Kort bemærkning).

Kofod-Svendsen (KRF):

Jeg skal nok forholde mig til de mange spørgsmål, fru Jytte Hilden har stillet, i min afsluttende tale, men da fru Jytte Hilden er meget optaget af det, vil jeg allerede nu sige, at dramatiske ændringer på boligområdet går vi ikke med til. Det vil vi naturligvis fremføre under finanslovforhandlingerne. Det er dér, vi fremfører vore synspunkter, når vi er inde i en forhandlingssituation, ikke gennem dagsordener. Vi har netop ved dagsordenen ønsket det langsigtede; det er ikke i modsætning til, at vi fremfører vores her-og-nu-politik dér, hvor vi er blevet indbudt til at fremføre den.

Herluf Rasmussen (CD):

Det er lidt af en uriaspost at komme på, når man skal være efter så mange gode talere, så mange dygtige politikere og alle deres gode argumenter. Men jeg vil prøve.

Centrum-Demokraterne har jo længe været ret involveret i ældrepolitikken, og jeg tror også

nok, at vi har haft mulighed for på en udslagsgivende måde at gøre vores indflydelse gældende.

Den forespørgsel, som Kristeligt Folkeparti er kommet med, kan vi godt sådan set hilse med tilfredshed. Jeg vil dog sætte et lille spørgsmålstegn ved, om tidspunktet er det rette. Vi står foran et kommunevalg, vi står foran en finanslovdebat, og det kan være, der kommer de forkerte signaler op, og det gavner ikke ældresagen.

Det er jo et område, som er i fokus. Ældreorganisationerne rører på sig. Vi har en meget stor landsorganisation, der hedder Ældre Sagen. Det er jo en speciel organisation på den måde, at der i medlemskredsen er både yngre og ældre, og Ældre Sagen er en organisation, som ytrer sig i den offentlige debat.

Nådegavernes og almissernes tid er forbi, og de ældre er blevet indflydelsesrige grupper, men der mangler lidt i at kunne udnytte det effektivt. Noget af selvtilliden kan måske genvindes, hvis man f.eks. aktiverer sig i forbindelse med kommunevalg og den slags ting og deltager i de lokale debatter, hvor problemerne jo netop mange gange omhandler de ældres forhold. Det har vist sig i den senere tid, at alder ikke er den helt store hindring for et aktivt liv både på arbejdsmarkedet og i politik.

Ældre Sagen har nogle mærkesager, men de er meget realistisk betonedede. Når vi kommer med nogle tilkendegivelser om ældrepolitikken, er det ikke for at manifestere en krævementalitet. Vi vil gerne prøve at køre en ældrepolitik, som kan indpasses i samfundets øvrige struktur. Det er jo ikke sådan, at hovedvægten af udgifterne skal lægges på de ældre, og så skal der tages fra andre. Det er ikke meningen. Vi skal prøve at få en balance mellem disse forskellige grupper – unge, ældre, børn og så dem, som bærer produktionsbyrderne.

Vi har i dag drøftet den fremtidige folkepen-sion, og dér har man været inde på et bruttoprincip. Man er blevet træt af alle disse specielle ordninger, hvor man får det ene eller det andet, alt afhængig af ens formue og løn i øvrigt, hvis man tjener noget ved siden af. Så synes jeg, at bruttoprincippet kan være godt. Der er dog nogle hager ved det, fordi det også kan give lidt ubalance i forhold til dem, der har store indkomster ved siden af.

Et andet spørgsmål, som melder sig med usvigelig sikkerhed i forbindelse med ældrepo-

[Herluf Rasmussen]

litikken, er boligspørgsmålet. Hr. Baadsgaard var inde på det, som jeg vil kalde den sociale boligmasse i den forbindelse, og det synes jeg også er et vigtigt område at beskæftige sig med. Men jeg vil også godt gøre opmærksom på, at der rundt om i hele landet, ikke mindst i Københavnsmegn, er en hel række ældre, som bor i relativt store villaer, og som ikke kan blive boende, simpelt hen fordi disse villaer ikke er indrettet til, at gangbesværede ældre mennesker kan bevæge sig op og ned ad trapper til kældre og første sal. Så det er et spørgsmål, om ikke vi også dér må prøve at se på mulighederne for at hjælpe.

I virkeligheden kunne disse mennesker blive selvhjulpne på den måde, at der tages et initiativ, for at de kan komme ud af de store huse og over i nogle mindre. Dér kommer vi så til at stille nogle krav til landsbyggeloven med hensyn til udnyttelsesgrad og alt det dér. Det er klart, at hvis man forestiller sig, at de ældre skal flytte fra store huse, kan de ikke flytte hen i en ældrebolig på en grund, der koster en halv million. Man må på en eller anden måde indrette landsbyggeloven sådan, at man får en bedre udnyttelse af den pågældende grund.

Hermed kommer vi straks ind i det næste af de primære problemer for ældre. Vi stiller ikke nogen forslag om det i dag – men vi vil godt pege på, at der altså også er nogle problemer med lejeværdi; det kommer vi ikke uden om.

Der er også nogle problemer med hensyn til ejendomsskatter, og der er nogle problemer med muligheden for at omprioritere før afslutning af en prioriteringsperiode. Det er muligt, hr. Baadsgaard ikke er så meget inde i det, men jeg kender det til hudløshed. Jeg ved godt, hvad det vil sige, når man ryger hen imod afslutningen af en prioritetsperiode, hvor renterne måske ikke er så store; så kan man mærke det noget mere.

Ældreorganisationerne vil jeg godt bede om at man hører lidt på. Sådan en organisation som Ældre Sagen har et fantastisk apparat til at udregne disse forskellige beløb, og det er noget, man kan få ganske gratis. Og jeg synes, at man skal tage handsken op.

Så har der været lidt polemisk debat om disse dagsordener. Der er også nogle, der har været elskværdige og har sagt, at nu havde CD måske brudt en linje. Nu har hr. Erhard Jakobsen, som er mit partis store mand, været oppe og ta-

le om baggrunden for, at vi udmærket kunne være med her. Men jeg vil da også godt sige, at aktuelt er vi jo med, fordi det i denne dagsorden pointeres, at vi gerne vil skåne de ældre for pludselige overraskelser.

I den forbindelse vil jeg godt sige til De Konservative, at de ikke er uden ansvar for det, for i lokalpolitikken, hvor jeg sad ved tronens fod ude i en omegnskommune, har den jo hele sommeren gået med at fortælle, at nu skulle der røres ved det, der hedder overførselsindkomster. Det har været helt umuligt at få en erklæring fra dem om, at det ikke gjaldt folkepensionerne. Så er der jo ikke noget at sige til, at folk bliver nervøse, og så er det et naturligt ting, at de henvender sig til CD's lokalpolitikere – ja, selvfølgelig også Socialdemokraterne og SF'erne, ikke at forglemme – men også CD'erne, fordi de kender vores holdning til de problemer.

Det afspejler sig igen i holdningen, når vi f.eks. skal tage stilling til nedskæringer i administrationen. Det er jo så let at kræve nedskæringer i de kommunale administrationer, men man skal bare tænke på, at når der bliver skåret ned i de kommunale administrationer, så er det »gulvets folk«, der bliver taget. Det er hjemmehjælperne, det er den billige arbejdskraft, det er dem, der ryger ud. Og hvem er det, der har brug for dem? Det er de ældre.

Det er den balance, som vi gerne vil være med til at opretholde, og derfor kan vi naturligvis stemme for den af os selv sammen med Socialdemokratiet og SF stillede dagsorden.

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Der er to grupper, som alle mener at have forstand på, og det er børn og ældre. Alle ved, hvad der er børn, og hvad der gavner dem bedst, og alle ved, hvad der er bedst for de ældre.

Mange ældre oplever, at deres børn kommer og fortæller dem, at det og det er nu altså bedst for dig.

Det er, som om børn bare er én stor gruppe, men de er også meget forskellige. Og de ældre er også bare en eller anden stor, ubestemmelig grå masse; alle er mere eller mindre ens. Og så er de nøjagtig lige så forskellige som denne forsamling, der sidder i Folketinget, eller folk ude over landet: meget forskellige. Derfor er det væsentligt, når vi taler om ældre, at vi da ved, hvad vi taler om, og er klar over, hvor forskelligt vi skal behandle den gruppe.

[Inger Stilling Pedersen]

Der er talt meget om, at ad åre bliver der rigtig mange ældre, og så bliver det så og så dyrt, og der bliver så og så mange problemer. Men det fortæller jo netop os i dag – os, der måske ikke helt har nået pensionsalderen endnu eller er på vej til det, og dem, der er lidt yngre endnu – at vi skal forberede os på den tid, der kommer, ikke bare økonomisk, men også sundhedsmæssigt. Det har slet ikke været rigtig fremme i debatten i dag, at man kan jo gøre utrolig meget for at forebygge, sådan at der er udgifter, der bliver mindre.

For Kristeligt Folkeparti er det væsentligt, at vi lægger op til at behandle de ældre forskelligt. Vi ser gerne, at man ikke alene tager folk på 60 og 70, men også folk i 50'erne, altså årtiet før man begynder at komme så småt ind i de ældres rækker, med i betragtning.

Dér er der jo mange der har problemer. Ikke mindst mange kvinder har problemer med at klare det pres, de skal leve op til i dag, bl.a. på arbejdspladsen, og mange bliver måske mere nedslidt, end det er nødvendigt. Derfor er det måske en god idé at undersøge, hvordan man kan få mulighed for at nedtrappe tidligere sådan at også tiden før pensionsalderen kan blive en god tid.

Der er også talt meget om pension, om, hvorvidt man skal have en fælles arbejdsmarkeds-pension. Men der er jo en gruppe, der er i klemme i dag, og det er de mange kvinder, som har valgt at passe hjem og børn i en årrække og så er blevet for gamle til at komme ud på arbejdsmarkedet. De har ikke en chance dér, de er måske gift med en mand, der er lidt ældre, og de er mange gange i en meget, meget dårlig situation. Jeg tror, det er vigtigt, at vi også ser på deres situation.

Vi mener, det er uhyre vigtigt, at vi også gør noget ved diskriminationen af ægteskabet. Jeg ved godt, der er nogle, der siger: Ak ja, sådan er det nu engang, og de har jo også fordele, når de engang dør; så arver de jo. Vi får ellers skyld for, at det er os, der mener, man skal have herligheder, når man engang er død.

Men vi tror, at man skal se i øjnene, at mange pensionister ikke ejer ret meget mere end det møblement, de har, og skal man sælge det, får man ikke ret mange kroner for det.

Jeg fik for nylig et langt brev fra en, der skrev: Jamen vi skal klare os sådan og sådan, men hvis vi lader os skille, får vi så meget mere.

Folk synes altså – uanset politisk opfattelse – at det er uretfærdigt. Så kan vi jo komme med alle vores argumenter for det. Derfor må vi i gang med at se på det problem.

Vi ved godt, at det koster alle disse 4 mia. kr., og dem skal så de mennesker betale. Det har vi vedtaget. Men vi kunne jo godt begynde at se på, hvordan vi kan hjælpe dem, hvordan vi kan gøre det mere ensartet, og jeg kan love for, at det er ikke bare Kristeligt Folkeparti eller De Konservative, det er lige så vel SF'ere og Socialdemokrater, der har den opfattelse.

Derfor håber jeg, man forstår, at det ikke er et decideret Kristeligt Folkeparti-spørgsmål, men et spørgsmål, der vedrører os alle. Det kan ikke være meningen, at ældre skal skilles for at opnå noget. Der er nogle ældre, der gør det, og mange bliver ulykkelige, efter at de har gjort det. Derfor håber jeg, at denne debat må have medvirket til, at vi får set på det problem.

Der er en anden ting, som har været berørt, og som også er vigtigt. Det er: Bare vi vidste, hvordan vores alderdom vil blive. Mange ældre ængstes. Man ængstes for at blive syg, man ængstes for at blive senil, man ængstes for utrolig mange ting. Det er jo meget svært at planlægge f.eks. sin bolig, når man ikke ved, om man som 70-80-årig er rørig, er senil, eller hvad man er. Eller om alle éns pårørende og venner er væk. Vidste man det, så vidste man godt, hvordan man skulle indrette sig, når man blev gammel. Men det ved man ikke, og derfor er vi nødt til at have et fleksibelt system, sådan at man kan være i sin egen bolig, så længe man overhovedet kan det.

Men jeg vil ikke sidde ensom tilbage i en lille lejlighed og få besøg af hjemmehjælperen en gang om dagen og så sygeplejersken, som en ældre dame skrev. Og i al den tid, der er mellem besøgene, venter jeg bare på, at det næste besøg kommer. Er det den tilværelse, man mener er ideel?

Der er nævnt noget om, at ensomheden måske er det værste problem, og det løser man ikke ved, at de ældre bliver i eget hjem. Derfor har vi også sagt tidligere og siger det igen: Plejehjem er en nødvendighed. Jeg er glad for, at der var en ordfører, der også talte om de små plejehjem. Dem har man jo slagtet rask væk. Alle de private plejehjem skulle væk, og der skulle kun være store kommunale. Jamen der kunne være plads til begge dele.

[Inger Stilling Pedersen]

Vi er glade for, at der lægges op til, at ældre selv må bestemme, hvordan deres sidste tid skal være – hvor man vil være. At man ikke siger: Nej, du har faktisk ikke noget at sige, for nu flytter vi dig. Det har man gjort i mangfoldige tilfælde. Man kunne lige så godt afsige dødsdom over dem. For mange er det ensbetydende med, at de ikke lever ret længe efter, at de er blevet flyttet på denne måde.

Det, vi ønsker fra Kristeligt Folkepartis side, er, at man får større respekt for det enkelte menneske, at man ikke behandler folk som én stor gruppe, som man kan behandle ens, og at vi selv, hvis vi bliver så gamle engang, også får mulighed for at få det netop sådan, som vi kunne ønske os. Derfor har jeg ofte sagt: Er den behandling, som vi giver andre, også vores ældre i dag, den behandling, jeg selv gerne ville have, når jeg bliver gammel, er det en behandling, jeg gerne ville tilbyde mine pårørende ældre? Og er det ikke det, ja, så er der noget i vejen, og så er det klart, vi må tage fat på problemerne.

Jeg tror ikke, denne debat i dag har været for-gæves. Man kunne spørge, om den skulle have fundet sted 14 dage længere frem i tiden. Man kunne spørge: Før eller efter finansloven? Men det er klart, at Kristeligt Folkeparti også igennem finanslovforhandlingerne vil være med til at fremme de ting, som er til gavn for de ældre, og der er mange ting.

De senile gamle, som vi har behandlet på en måde, som vi overhovedet ikke kan være bekendt, er blevet nævnt. Er denne debat med til, at vi får øjnene op for, at dette at blive senil kan overgå os alle, også os, der sidder herinde, og så kan vi spørge os selv: Er vi tilfredse med den behandling, som man har givet disse mennesker i dag?

Derfor vil hr. Kofod-Svendsen om lidt i sit svar på alle de mange ting også komme ind på, at vi betragter denne debat som positiv, og vi håber, at den må medvirke til en større forståelse for de ældre.

Jeg kunne have lyst til at nævne også hele trafikområdet; det har vi ikke været inde på. Hvad gør vi for de ældre dér?

Hele kriminalitetsområdet – en ældre dame sad i går og sagde: Nu er der tre indbrud i gaden. De var ængstelige, de var bange. Politiet kan ikke rigtig gøre noget, siger det, for de får jo bare lov til at gå igen.

Ja, der er jo mangfoldige ting, som vi kunne tage med ind, men sluttelig vil jeg sige: Lad os behandle ældre – og vi er såmænd også selv nogle, der hører med til den gruppe – med lidt større respekt og forståelse, som enkeltmennesker.

Taanquist (S):

Jeg synes, at der i socialministerens indlæg i dag er lidt uklare signaler i forbindelse med spørgsmålet om tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Det er godt nok, at socialministeren ikke har aktuelle planer om at afskaffe nogen af de ordninger, der eksisterer, efterløn, delpension, førtidspension osv., men alligevel siger socialministeren, at man på længere sigt må overveje, om ikke ét offentligt system er nok. Nu ved jeg ikke, hvornår »aktuelle« hører op og »længere sigt« begynder, men vi har da somme tider fået nogle vældige overraskelser på den måde.

Derfor vil jeg gerne for at være helt sikker sige, at med hensyn til delpensionen er vi jo i Socialdemokratiet efterhånden ret afslappet. Den har vi affundet os med, så længe den ikke er en trussel mod efterlønsordningen, men vi foretrækker under alle omstændigheder efterlønsordningen, og den frivillighed, der ligger i efterlønsordningen, og – og det er det, jeg er gået op for at sige – vi vil ikke på nogen måde være med til at afskaffe eller forringe efterlønsordningen, og efterlønsordningen er jo i øvrigt også en aftale mellem arbejdsmarkedets parter, så den tror jeg ikke at socialministeren skal begynde at røre ved i hvert fald.

Anna-Marie Hansen (S):

Socialministeren redegjorde for, hvordan regeringen vil sikre gode ældreboliger og give ældre mulighed for at tilkalde bistand døgnet rundt.

Så langt så godt.

Intentionerne i princippet »ældre længst muligt i eget hjem« er jo rigtige nok, men det, man glemmer, er, at der er altså forskel på de yngre ældres behov og så de helt gamles behov. Princippet er rigtigt, når angst, ensomhed, isolation ikke overskygger de ældres hverdag.

Det er et rigtigt princip, når det ikke er påtvunget, når det er den ældre, der selv har taget valget og ønsket at blive i eget hjem. Det er rigtigt, når ældre får den hjemmehjælp, de har

[Anna-Marie Hansen]

brug for. Det kan være alt lige fra en håndsrækning. Men hvis princippet skal gennemføres, så skulle tilbudet jo også være total pleje og omsorg i eget hjem, hvis det var det, den ældre ønskede.

Det er godt, at døgnplejen og hjemmehjælpen bliver udviklet, men vi må være opmærksomme på de nedskæringer, der sker. Det er ikke nok, at vi dækker de fysiske, almene behov hos ældre. Selv om man kommer højt op i årene, så har man jo stadig væk brug for samvær med andre. Man har brug for at komme ud og få frisk luft. Man har brug for ikke at blive påtvunget en isolation i eget hjem. Frossen mad til opvarmning kan være godt, hvis man er en rask ældre og foretrækker den slags mad, men det er en meget dårlig løsning, når appetitten og ensomheden har sat ind.

Derfor mener jeg, at princippet »ældre længst muligt i eget hjem« kan være – det ser vi i nogle tilfælde – den mest brutale løsning, der nogen sinde er budt gamle mennesker, når de tvinges til ufrivillig isolation og ikke får den hjælp, de faktisk har brug for. Mange gange er det på grund af kommunernes anstrengte økonomi, som ikke giver mulighed for den optimale hjælp efter den enkeltes behov.

Nu hvor der etableres nogle gode boligmuligheder for ældre, nye plejecentre, renovering af plejehjem, så må vi ikke glemme, at der er gamle mennesker, der bor under nogle ganske uacceptable vilkår. Det kan være gamle mennesker, der bor på utidssvarende plejehjem. Beboerne her er blevet dårligere, og når man så siger, at de skal have den nødvendige hjælp, så er spørgsmålet: Hvad er den nødvendige hjælp?

Der er nogle gamle mennesker i dag, der lever i små stuer, som ikke engang unge mennesker ville bo i, små stuer med håndvask og sovekammerskab, hvor der er lange gange og toilet på gangene og fællesbad, hvor man kan komme i bad på stribe. Der lever åndsfriske blandt senile, forvirrede gamle. Der lever åndsfriske gamle i evig angst for at blive senile. De ser sig omgivet af en adfærd, som de frygter skal ramme dem. De mangler jævnbyrdige at samtale med. Det er ikke menneskeværdige vilkår.

Senile, der bor på plejehjem, hvor personalenormeringen og uddannelserne er utilstrækkelige til at imødekomme disse menneskers helt specielle behov for tryghed og kontakt og stimulation, er også hverdag mange steder.

Det er uacceptabelt, når senile kontaktfattige kun får de mest basale behov som mad og personlig hygiejne dækket. Disse gamle svigtes, når personalenormeringerne ikke tilpasses deres behov. Disse gamle svigtes, når de lever i en verden med mangel på kontakt, og trækker sig bort fra den virkelighed, som er så pinefuld, og som de i forvejen har svært ved at fastholde.

Jeg har selv oplevet, hvordan nogle gamle sidder passivt hen på grund af mangel på stimulation. Jeg har set råbende, grædende, angste, appellerende gamle, appellerende om tryghed og kontakt. Jeg har set åndsfriske gamle på plejehjem trække sig i ufrivillig isolation for at få lidt fred.

Der foregår ting i dagens Danmark på ældreområdet, som vi simpelt hen ikke kan være bekendt. Og på trods af det ser vi, hvordan personalet, de offentligt ansatte, løber så stærkt som aldrig før med hetzen, truslen om nedskæringer, fyringer i kommunerne hængende over hovedet. Det kræver meget at løse de store opgaver, der er på ældreområdet, mens der samtidig pålægges nye opgaver.

Og hvor lyder det hult, når Fremskridtspartiet står frem med alle deres tomme løfter om at gøre noget for ældre, når de samtidig vil skære ned på offentligt ansatte i hundredtusindvis! Det kan ikke undgå at ramme de ældre.

Jeg vil godt slutte af med et digt for at synliggøre de gamle. Jeg har selv skrevet det:

»De glemte gamle
de mentalt svækkede gamle
de glemte gamle
de søger efter trygheden
de søger efter kærligheden
de kalder på mor og far
de græder og vil hjem
de er levende gamle mennesker
de er som levende døde
de lever i fortiden
de har glemt nutiden
de er gamle og mentalt svækkede
de er oversete og de er glemte
de gamle, der betaler prisen
de er de glemte i sparetider.«

Grete Schødt (S):

Socialministeren indledte debatten her i dag med at sige, at vi ikke står over for et akut problem med stærk vækst i antallet af pensionister i 1990'erne, altså dem over 80 år.

[Grete Schødt's]

Jeg har kigget lidt på den undersøgelse, Socialforskningsinstituttet har foretaget vedrørende den store del af de gamle, der bor i eget hjem, og den fortæller altså ligesom lidt andre ting. Den fortæller nemlig, at den del af befolkningen, der er mellem 70 og 80 år, er steget væsentligt, og det vil altså sige, at inden for en overskuelig årrække får vi mange flere over 80 år. Så det bliver altså i de næste 10 år, der vil være et øget behov. Dog vil jeg medgive socialministeren, at det største antal får vi efter år 2000.

Jeg vil godt ridse nogle af de ting op, der står i den undersøgelse om boligområdet. Der skal man være meget opmærksom på, at hver femte bolig ikke har bekvemmeligheder som køkken, varmt vand, eget toilet, eget bad og radiatoropvarmning. Vi skal også være opmærksomme på, at vi har fået nogle væsentlige forbedringer på boligområdet, men det er altså sket i en 10-årig periode, og det er for dem, der er mellem 30 og 70 år. Det er altså stadig væk de ældste, der bor i de dårligste boliger.

Så skal man også være meget opmærksom på, hvor stort et antal der har manglende førlighed og har brug for bistand og hjælp i det hele taget. Det er ikke mindre end 10 pct. Og over halvdelen af de 80-årige er afhængige af hjælp. 50.000 over 70 år kan ikke selv gå på trapper eller har meget, meget svært ved det.

Vi skal også være opmærksom på, at 99 pct. af alle vores ældre over 70 år, der ikke bor på institution, har deres egen selvstændige bolig. Mere end 200.000 har problemer med deres bolig, altså ulemper, nærmere betegnet trapper og lign. Hver fjerde ældre bor på 1. sal eller højere uden elevator, dvs. de har meget svært ved at komme ud.

Og hvis vi så ser lidt på, hvordan kontakten er til de ældre – og nu kan jeg se, hr. Jørgen Winther er i salen igen – skal man være meget opmærksom på, at der er 10 pct. af den ældre befolkning, der ikke er i kontakt med egen familie eller pårørende eller andre inden for en måned. I en måned ser man altså ikke et menneske, der er knyttet til én selv. To tredjedele er i kontakt med en nær slægtning måske én gang om ugen.

Jeg vil godt slutte med at sige, at hvis man skal drage en konklusion, så handler det her altså om, at der skal sættes ind ikke mindst på boligområdet, men der skal også sættes ind

med den hjælp, der er så stort behov for, nemlig hjemmehjælp.

Boligministeren (Agnete Laustsen):

Socialministeren gjorde i sit indlæg meget ud af de ældres boligmæssige situation, og det synes jeg er helt rimeligt og naturligt, og jeg er derfor også glad for, at så mange af talerne netop har berørt det boligmæssige område og i den forbindelse også stillet nogle konkrete spørgsmål til mig, som jeg gerne vil besvare.

Fru Birgitte Husmark og også fru Inger Stilling Pedersen og fru Anna-Marie Hansen her til slut var en hel del inde på et problem, som vi bestemt ikke skal overse, nemlig at vi i relation til den ældreboliglov, som vi vedtog her i 1987, også står over for det problem, at ældre – antallet af ældre over 80 år er, som det også er blevet påvist, stærkt stigende – i mange tilfælde kan have ganske specielle plejebehov, som naturligvis også skal tilgodeses.

Jeg vil i den forbindelse gerne gentage, hvad socialministeren sagde i sit indlæg med hensyn til indretningen af ældreboligerne, nemlig at man ved den enkelte boligs udformning lægger vægt på, at adgangsforhold og planløsning er således udformet, at beboerne kan blive boende, selv om deres eventuelle handicap og dermed plejebehov gradvis øges. En del af boligerne kan indrettes, så der kan udføres samme pleje som i plejehjem, mens andre vil kunne indrettes til brug for mindre plejkrævende beboere.

Det, der er tanken, er altså i denne boligform også at integrere det, vi før i tiden kaldte deciderede plejehjem, sådan at de nu altså hænger sammen med de selvstændige boliger og vi kommer væk fra det institutionspræg, som det er mit indtryk at alle her i salen har været enige om at arbejde sig bort fra.

Men jeg vil dog gerne sige, at loven giver stadig væk kommunalbestyrelsen mulighed for i ganske særlige tilfælde – det er ældreboliglovens § 4 – at beslutte, at ældreboliger ikke forsynes med selvstændigt køkken, det vil altså sige at opføre det, som vi i dag forstår ved plejehjem.

Jeg vil godt give fru Birgitte Husmark, der især var inde på dette problem, ret i, at det måske især i større byer kan være berettiget igen at indføre det plejehjemsbegreb, som vi kender i dag, netop til den type af ældre, som er særlig

[Boligministeren]

plejekrævende, måske i særdeleshed på grund af psykiske handicap.

Fru Birgitte Husmark spurgte med hensyn til refusionsordningerne til kommunerne, de 75 pct.s refusion. Jeg kan sige til fru Birgitte Husmark, at det, der er tale om for øjeblikket, er, at vi er ved at overveje et forslag om en omlægning af finansieringen af ældreboliger. Det er spørgsmål om en forlængelse af løbetiden på indeksslåne, som gør, at de 75 pct.s refusion, som vi kender i dag, falder bort. Men jeg vil gerne sige til fru Birgitte Husmark, at det får ingen konsekvenser for huslejen, altså det, beboerne skal betale, og det får heller ikke nogen betydning for kommunerne, så det er bare en omlægning af støtteprincipperne.

Hr. Baadsgaard spurgte mig – men jeg tror ikke, at han i alvor forventede at få noget svar – hvordan besparelserne på boligområdet skulle udmøntes. Fru Jytte Hilden sagde jo i sit indlæg, at dette var ikke nogen finanslovdebat, og jeg går derfor ud fra, at hr. Baadsgaard naturligvis ved, at denne udmøntning af besparelserne for tiden er genstand for overvejelser i de politiske partier, og derfor kan jeg ikke ved denne lejlighed tilfredsstille hr. Baadsgaards nysgerighed. Men det er naturligvis ting, som alle parter går op i med stor interesse. Der er jo tale om ganske store besparelser.

Da der er en række af talerne, der tilsyneladende har været lidt i vildrede med antallet af opførte ældreboliger, så vil jeg gerne sige, at det tal, som er indberettet fra kommunerne pr. 1. oktober, lyder på, at 1.529 ældreboliger er påbegyndt. Vi kan på baggrund heraf sige – efter erfaringen med kommunernes indberetninger, de kommer nemlig ikke altid lige prompte, og der er måske også nogle, der venter til sidste øjeblik med at indberette, hvad de egentlig har påbegyndt – at i den konjunkturoversigt, som Boligministeriet har udarbejdet her i denne måned, forventer vi stadig væk, at antallet for i år vil blive på 2.000–3.000.

Som fru Karen Højte Jensen synes jeg faktisk, at det er flot i betragtning af, at vi tidligere, da ældreboligerne var kvotebelagt, kun opførte 1.500 om året. Men det er naturligvis op til kommunerne selv at fortsætte tempoet i denne udbygning med ældreboliger, og det vil jeg da så håbe på at de gør.

Hr. Bjarne Ørum var ligesom fru Grete Schødts inde på, at et af de problemer, vi sik-

kert vil komme til at stå med i ganske mange år, og som vi nok også skal gøre meget mere ved, er de eksisterende boliger, som jo typisk bebos af ældre.

Det er kendt, at mange af ikke mindst etageboligerne er dårligt egnet til ældre, og derfor fik vi da også heldigvis i forbindelse med den senest stedfundne ændring af byfornyelsesloven ændret reglerne således, at man nu også kan bruge byfornyelsesmidler til at indrette ældreegnede boliger i det eksisterende byggeri.

Ligeledes er der kommet den ændring i byfornyelsesloven, at hvis man decideret byforny og dermed installerer særlige handicapegnede aggregater, og hvad det ellers måtte være, i nogle af boligerne, så skal disse nu helt ældreegnede beboelser forbeholdes ældre, således at de altså får fortrinsret til dem. Og det synes jeg er en god idé.

Men jeg er helt enig med de talere, også hr. Herluf Rasmussen, der påpegede, at der er en stor del af den eksisterende boligmasse, som kunne udnyttes langt mere hensigtsmæssigt.

Jeg kan sige til spørgsmålet om parcelhuse, som et enkelt ægtepar eller måske en efterladt ægtefælle bor i og sikkert slet ikke kan udnytte hensigtsmæssigt, at en række kommuner har haft mulighed for at indrette disse til ældreboligkollektiver. Jeg tror, det er en god idé at gøre noget sådant, men vil bare gøre opmærksom på, at en række af disse foranstaltninger naturligvis også kræver, at kommunerne er med i det, at kommunerne accepterer, at boligerne udnyttes mere intensivt på denne måde. Men det er altså også en boligform, som sikkert vil have sin berettigelse, når der tales om disse store parcelhuse.

(Kort bemærkning).

Birgitte Husmark (SF):

Ja, jeg vil gerne sige boligministeren tak for svarene til mig. Men jeg vil godt bede om en enkelt præcisering, nemlig med hensyn til den overvejelse, som man gør sig i regeringen, om omlægning af finansieringen af ældreboligerne. Og dér vil jeg spørge, om jeg har ret i, at når boligministeren siger, at denne her omlægning ikke får nogen betydning for kommunerne, så gælder det kun, ja, man kunne sige ud fra en makroøkonomisk betragtning, nemlig at det udvidede totalrammeprincip skal benyttes. Men for den enkelte kommune vil det selvføl-

[Birgitte Husmark]

gelig få indflydelse, fordi man ikke får den refusion, som man ellers ville få. Jeg vil godt spørge, om jeg har ret i det.

(Kort bemærkning).

Baadsgaard (S):

Jeg må så formodentlig stille mig tilfreds med det svar, at det stadig væk ikke er klarlagt hos boligministeren, hvad der skal ske på finansloven med hensyn til besparelser på dette område.

Vil det så sige – det kan jeg da formodentlig få et svar på – at det, der står i den boligpolitiske redegørelse om, at der skal findes disse 500 mio. kr. på det støttede byggeri og den individuelle boligstøtte, kan vi se bort fra nu? Det er altså lagt på hylden igen til fornyet overvejelse? Eller hvordan skal vi forstå det?

Dertil kommer jo, når vi taler om boligydelse, at ud over hvad det ville betyde for de ældres muligheder for at bo i de ældreboliger, vi får bygget, så opererer jo også boligministeren med en såkaldt huslejeregulering. Og dér vil jeg gerne spørge boligministeren: Denne huslejeregulering, er det ikke sådan, at den netop vil ramme de ældreboliger, hvor der bor mange pensionister? Og vil en sådan huslejeregulering enten ikke skulle bæres af pensionisterne alene, eller også vil den påføre staten og kommunerne øgede boligstøtteudgifter?

Jeg synes, det er nødvendigt, at vi får det her klarlagt, for ellers bliver vi jo ved med at snakke hen i vejret og ved ikke rigtig, hvad det er, regeringen og hermed boligministeren sigter mod. Har man opgivet disse huslejereguleringer? Ville disse huslejereguleringer ikke få indflydelse på boligstøtten, altså på boligydelsen? Og ville det ikke netop være pensionisterne, man ville komme til at ramme, hvis man lavede disse huslejereguleringer?

Og så må jeg sige, at jeg er lidt beskæmmet over, at boligministeren nu stiller sig tilfreds med, at der – og det forstår jeg også gælder den konservative ordfører – er bygget et par tusinde, måske 2.500 boliger. Det har hele tiden været planen, at der skulle bygges 4.000. Det har i hvert fald altid været det, boligministeren har meldt ud.

Kommunerne har meldt, at der skulle bygges 6.700 i år, og vi kan så vente og se, hvor mange det bliver til. Men jeg er noget bekymret over, at boligministeren nu stiller sig tilfreds med det

tal, vi formodentlig når – om det så bliver 2.500 eller 3.000 – når vi ser på, hvor mange ældre der bor i boliger, som ikke er ældreegnet.

(Kort bemærkning).

Jane Oksen (FP):

Jeg var i min ordførelse inde på problemet med, at man nedlægger plejehjem. Jeg vil gerne spørge boligministeren, om det er korrekt, at kommunerne efter 1. januar 1988 ikke længere kan opføre beskyttede boliger og plejehjem. Der er ca. 5.000 mennesker på venteliste til et plejehjem, og jeg finder det helt forkasteligt, at man, når man taler om valgmuligheder for ældre, stopper udbygningen af plejehjem. Tværtimod har jeg et svar her fra Socialministeriet, hvor man i planredegørelsen skriver, hvor mange plejehjemspladser man planlægger skal nedlægges i årene fra 1987 til 1991, og det drejer sig om 2.500 plejehjemspladser. Jeg tvivler på, om ikke tallet bliver større.

Mener boligministeren, at det er en rigtig boligpolitik at ophøre med at bygge plejehjemspladser, hvis der er behov for det, når vi har så mange svage ældre, der ikke kan være i disse ældreboliger?

Boligministeren (Agnete Laustsen):

Til fru Jane Oksen kan jeg vedrørende finansieringsforholdene for ældreboligerne sige, at en omlægning vil betyde, at den årlige udgift for kommunerne pr. bolig bliver uændret. Det, der sker, er, at vi omlægger til en længere løbetid for lånene.

Hr. Baadsgaard forsøgte endnu en gang at få mig til at forklare ham, hvorledes de besparelser på boligområdet skulle udmøntes, som vi i finansloven har lagt op til, idet der står, som hr. Baadsgaard så venligt citerede, at man forventer dem udmøntet på baggrund af budgetanalysen. Jeg kan sige, at det er lige præcis det, vi arbejder med at gøre, så hr. Baadsgaard kunne ikke have udtrykt det mere tydeligt.

Med hensyn til spørgsmålet om plejehjem så vil jeg gerne sige til fru Jane Oksen, at det, der er tanken bag ældreboligerne i den udførelse, de har efter loven af 1987, er jo, som også socialministeren var inde på, at en del af disse boliger kan indrettes, så der udføres samme pleje som i et plejehjem. Men det, der er fordelene ved disse, er jo, at det foregår under individuelle forhold i modsætning til det, vi kendte fra, skal vi sige de gammeldags plejehjem.

[Bolligministeren]

Jeg nævnte også i mit svar, at det stadig væk i særlige tilfælde kan besluttes af en kommunalbestyrelse, at man opfører plejehjem, og jeg har også tidligere her sagt, at det kunne man måske forestille sig i kommuner, hvor man havde et stort antal meget plejekrævende ældre; jeg nævnte i den forbindelse især psykisk handicappede. I sådanne tilfælde kan en kommunalbestyrelse undtagelsesvis beslutte det, men en tilbagevendende til plejehjem, som vi har kendt det tidligere, er der vel næppe nogen af os der vil gå ind for.

(Kort bemærkning).

Kirsten Jacobsen (FP):

Jeg skal ikke forlænge debatten, men jeg synes alligevel, når man har talt så meget om de her ældreboliger, at jeg vil spørge boligministeren, om ikke hun finder, at man her i Folketinget bør ændre reglerne for finansiering, således at kommunerne ikke, når de ombygger et plejehjem til ældreboliger og anvender ældreboligloven, ligefrem kan få en økonomisk gevinst, som de kan putte ned i kommunekassen. Når man skal spare over hele landet, så synes jeg ikke, det er den rigtige politik, og jeg vil høre, om boligministeren vil gøre et eller andet, så man kommer væk fra den taktik.

Boligministeren (Agnete Laustsen):

Jeg er ikke bekendt med, om der er nogle kommuner, der decideret udnytter denne regel. Hvis det er tilfældet, er vi naturligvis i Boligministeriet parat til at se på det.

Men jeg kan da sige, at loven giver mulighed for – og det synes jeg også er en god idé – at man ombygger de ældre plejehjem. Det er jo mange gange sådan, at de plejehjem, som er bygget for år siden, ligger meget centralt. Mange har været meget glade for at bo netop det pågældende sted, og derfor er der også en mulighed efter loven for at ombygge dem. Jeg kan da sige, at ca. 20 pct. af de ældreegnede boliger, der bliver indrettet nu, bliver netop indrettet i tidligere plejehjem.

Hvis der er tale om udnyttelse af reglerne fra visse kommuners side, så vil jeg meget gerne høre om det, og så er jeg da helt overbevist om, at indenrigsministeren sammen med mig vil se på, hvad der eventuelt kan gøres ved det.

(Kort bemærkning).

Kirsten Jacobsen (FP):

Jeg er glad for det tilsagn fra boligministeren. Det, det handler om, er jo, at kommunerne har et plejehjem, som er betalt på et eller andet tidspunkt, da det blev bygget. Når man anvender loven om ældreboliger, så finansierer man, som om dette var nybyggeri efter ombygning. Det vil sige, at den egenkapital, som kommunerne har stående, får de udbetalt i form af rebelåning. Det er jo det, regeringen går imod på alle andre fronter, og det var derfor, jeg spurgte boligministeren, om man ikke ville gribe ind her over for kommunerne. Det synes ikke at være rimeligt, at de kan rebelåne deres faste ejendom, når landets borgere ikke kan.

Socialministeren (Aase Olesen):

Lidt mod sædvane vil man måske have bemærket, at jeg ikke i min indledning takkede forespørgerne for denne forespørgsel. Jeg er faktisk enig med den socialdemokratiske ordfører, når hun sagde, at hun undrede sig lidt over, at vi skulle have denne debat nu. Det er, fordi det på en eller anden måde griber ind på et tidspunkt, hvor vi faktisk var midt i et udredningsarbejde.

Vi lagde sidste år an til at få et teknisk embedsmandsarbejde færdiggjort, som skulle vurdere mulighederne for ændringer og forenklinger i alderspensionsordningerne omkring år 2000.

Da betænkningen udkom i sommer, havde vi egentlig lagt op, at den skulle være grundlaget for politiske forhandlinger, og derefter skulle vi have en debat her i Folketinget engang i efteråret. Imidlertid startede man jo de store diskussioner om de forskellige planer, og da der derudover var forskellige partier, der låste sig meget fast i anledning af den embedsmandsrapport, der kom, fandt vi ud af, at det nok ikke var særlig hensigtsmæssigt at tage en sådan debat.

Jeg er nemlig enig med forespørgerne, når de siger, at alderspensionsbetænkningen trænger til en vurdering af andre end blot embedsmænd. Jeg er enig i, at den ikke er et tilstrækkeligt beslutningsgrundlag for Folketinget, og derfor synes jeg – når vi nu skulle have denne debat – at det er udmærket at lægge op til at få inddraget forskellige interesser omkring hele dette spørgsmål og få vurderet forskellige modeller for det, som vi gerne vil have ændret.

[Socialministeren]

Jeg er også enig i, at vi skal tilstræbe større fleksibilitet. Regeringen vil selvfølgelig arbejde videre i overensstemmelse med det, man allerede er begyndt på, for at få mulighed for mere glidende overgang fra den erhvervsaktive tilværelse til tilværelsen som pensionist. Indførelsen af delpensionsordningen er et led i disse bestræbelser, men der er behov for at se på en samordning af de forskellige tilbagetrækningsmuligheder, helst selvfølgelig – det giver jeg hr. Taanquist ret i – i en dialog med arbejdsmarkedet, fordi et samarbejde her er helt nødvendigt.

Regeringen ved godt, hvad LO og Socialdemokratiet mener om efterløn, og det er da derfor, vi har sagt, at vi ikke har aktuelle planer om at ændre på efterlønnen. Men hvis man vil den forenkling, den overskuelighed og forudsigelighed, som også Socialdemokratiet efterlyste, kommer man ikke uden om at se på, om de ordninger, vi har, på en eller anden måde kan koordineres og forenkles. Det tror jeg man vil være enig med os i, og så må vi jo se, hvordan vi politisk kan finde ud af, hvilken løsning vi skal lande på.

Til SF's ordfører, fru Birgitte Husmark, vil jeg sige, at det var altså en meget stor gang jammer. Det var den rene elendighed, hvis det var dansk ældrepolitik, vi fik beskrevet her. Jeg vil minde om, at det er et sted mellem 5 og 7 pct. af pensionisterne, som bor på plejehjem og har behov for denne totale omsorg. Langt, langt de fleste pensionister lever i selvstændige boliger og klarer sig, eventuelt med ganske lidt hjælp, og selv om jeg er helt enig i, at ikke alt er rosenrødt og der selvfølgelig er problemer og også forskelle fra kommune til kommune, vil jeg dog godt sige, at de ældre aldrig har haft det bedre, end de har i dag. Det tør jeg godt sige.

Det er ikke nogen tilfældighed, at dansk ældrepolitik i disse år er genstand for endog meget stor interesse i resten af verden. Det er naturligt, fordi vi netop prøver at lave et system, hvor vi, som fru Inger Stilling Pedersen sagde, baserer os på respekten for den enkelte. Respekten for den enkelte er overhovedet hovedhjørnestenen i hele den kæmpemæssige omstillingsproces, som er i gang, og som tog sin begyndelse med Ældrekommissionens betænkning, i og for sig lang tid før vi herinde fulgte den op med lovgivning. Det gjorde vi som bekendt med den såkaldte ældrepakke og efterfølgende med samspilsløsningen i så godt som fuldstændig

enighed, og derfor synes jeg, det er lidt ærgerligt, at vi i dag skal have en så polariseret debat med denne beskrivelse af tilstande, som om de var det gængse.

Det, der sker ude omkring nu med disse mange omstillingsprojekter, er jo en fantastisk ændring i synet på ældre, ikke bare hos personalet og hos politikere, men også blandt de ældre selv. Der er ældre, der nu tager, om jeg så må sige, sagen i egen hånd og skaber fællesskaber, skaber netværk, som er til gavn for de svageste grupper inden for ældreområdet.

Det betyder ikke, at der ikke er ting, vi skal ændre, men når fru Birgitte Husmark siger, at den såkaldte PUS-betænkning – altså perspektivbetænkningen om de sociale og sundhedsmæssige uddannelser – er en fattig trøst, må jeg dog sige: Nej, det er meget opløftende, at man netop nu er blevet enig om at satse på færre uddannelser og gøre dem mere funktionsrettede, ikke institutions- og behandlingsrettede. Det er særdeles opløftende. Det er bestemt ikke nogen fattig trøst, for skal vi have ændret holdningen til vore ældre, skal vi selvfølgelig have fat i det personale, som er uddannet i en helt anden tradition end den, som i dag skulle være herskende på ældreområdet.

Jeg vil i den forbindelse gerne sige, at det har været Socialministeriets hensigt hele vejen med dette arbejde omkring uddannelserne at satse på, at vi fik så brede uddannelser som muligt, så lidt behandlingsorienterede som muligt. Vi skulle meget nødig ende med, at vi får hospitaliseret hjemme- og døgnplejen på samme måde, som der har været tendens til at få hospitaliseret plejehjemmene.

Jeg vil gerne notere mig, hvad hr. Erhard Jakobsen sagde, at man ikke er ude på en politisk aktion mod regeringen; det skal jeg vist så på regeringens vegne kvittere for. Nu ligger der jo et par dagsordener, som måske kan være afhængige af, om der sidder en enkelt elevator fast eller ej, men så er jeg da glad for at vide, at dette ikke er en aktion mod regeringen.

Fru Jytte Hilden spurgte på et tidspunkt i sin indledende tale, hvad forskellen egentlig er på de to dagsordener. Jeg synes, at indholdet i de to pinde, som er i Socialdemokratiets, SF's og CD's dagsorden, er udmærket, og jeg er egentlig ked af, at man ikke var så fleksibel, at man kunne blive enig om at lave en fælles dagsorden. Det er trist, når nogle møder med fuldstændig fastlåste formuleringer.

[Socialministeren]

Det, vi er kede af i regeringen, er naturligvis den noget ukloge passus om, at man ikke vil være med til nogen som helst besparelser på noget som helst område. Jeg tror, der blev sagt, at dette jo ikke er nogen finanslovdebat – jeg tror endda, det var fru Jytte Hilden, der sagde det til hr. Kofod-Svendsen. Det er jeg ganske enig i, og derfor synes vi ikke, det er særlig hensigtsmæssigt at begynde at lægge sig fast. Det er det ene, jeg vil sige om det.

Det andet, jeg synes er uklogt i den dagsorden, der er fremsat af Socialdemokratiet, SF og CD, er, at man taler om muligheden af betydelige og pludselige forringelser for den enkelte pensionist vedrørende efterløn, boligydelse, hjemmehjælp og varmhjælp.

Jeg havde godt hørt ude omkring på møder, at man i visse pensionistorganisationer stiller sig op og lover, at hvis man ikke får fjernet denne regering, vil man få alle mulige brugerbetaling trukket ned over hovedet, og jeg har også hørt, at der er partier, der laver dagsordensforslag om det. Det hjælper faktisk ikke engang, at man står op og siger, at man ikke kan se, nogen har fremsat forslag om det. Det bliver ved med at køre rundt i debatten. Det, man gør ved at fremsætte sådan et forslag her, er jo at lade som om, der var noget om snakken.

Hvor er forslagene til ændring af hjemmehjælp? Hvor er forslagene til ændring af varmhjælp? Jeg har et forslag i mit lovprogram, der hedder »Eventuel ændring af varmhjælpen«. Fru Jytte Hilden ved bedre end nogen, hvad det går ud på. Det er det forslag, vi har forhandlet om i snart 1½ år, om en forbedring for ægtepar og en gradvis aftrapning eller indskrænkning af den forskel, der er på to pensionistgrupper, nemlig dem, der har haft varmhjælp før en bestemt dato, og dem, der har haft den efter.

Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre har deres del af ansvaret for, at vi er landet i en ordning, der ikke er holdbar. Det har ikke været muligt, hverken med Socialdemokratiet eller SF eller med Fremskridtspartiet, at finde tilslutning til, at vi kom væk fra den forskel. Det er altså en af de ordninger, som ikke er kønne, men som vi har medansvar for, og som vi gerne ville ændre. Det er ikke et besparelsesforslag, det er et forslag om at stille folk lige og endda indføre en forbedring for ægtefæller. Det har vi ikke kunnet finde flertal for, og så er der jo ingen grund til at fremsætte det, det øger jo kun

forvirringen. Så der er altså ingen grund til at lade som om, at nogen her er ude på at lave pludselige og betydelige forværringer på de områder.

Jeg er også helt enig i det, der står i slutningen af dagsordenen om, at de store ændringer, vi skal lave i ældrepolitikken – forespørgslen handler jo om det tidspunkt, hvor antallet af ældre vokser, altså på den anden side af år 2000 – bør bygge på et bredt flertal i Folketinget. Det kunne jeg ikke have sagt bedre, men jeg synes altså, at der er en uklog passage i dagsordenen, og derfor vil jeg anbefale, at man stemmer på regeringspartierne og Kristeligt Folkepartis dagsorden. Forslaget om, at vi skal nedsætte et udvalg og inddrage alle berørte parter, er jo en konsekvens af, at det tekniker- og embedsmandsarbejde, der er gjort, ikke har haft pensionistorganisationer og andre med inde i arbejdet, og det vil være udmærket at få deres syn på tingene, inden Folketinget skrider til afgørende forandringer af vores pensionssystem.

(Kort bemærkning).

Birgitte Husmark (SF):

Jeg må nok sige, at jeg er glad for, at jeg i dette tilfælde har skrevet min tale ned, så jeg kan genkalde, hvad det var, jeg sagde, efter at socialministeren var heroppe og kommentere det, som socialministeren havde hørt at jeg havde sagt.

Socialministeren mente, at jeg ikke havde øje for, at mange pensionister klarer sig godt, og at der er mange, der ikke har brug for hjælp, og som nyder godt af de tiltag, som socialministeren har sat i værk.

Jeg vil godt tillade mig at citere, hvad det var, jeg sagde i den anledning. Jeg tillod mig at sige, at ministeren ikke sagde et ord om, hvordan situationen er i virkeligheden, og jeg tillod mig at henlede Folketingets opmærksomhed på denne virkelighed vel vidende, at mange, mange ældre lever og har det godt med ingen eller meget begrænset hjælp, men det er vores opgave at sørge for, at der er hjælp til rådighed i form af den rette bolig, den rette syge- og hjemmehjælp, når der bliver brug for det. Det var det, jeg sagde, og så regnede jeg en række problemstillinger op med hensyn til behovet for plejehjem og ældreboliger osv.

Det andet, som socialministeren mente jeg havde kritiseret uretfærdigt, var, at jeg havde

[Birgitte Husmark]

udtalt, at det skulle være en fattig trøst, at der var blevet enighed om de nye social- og sundhedsuddannelser. Jeg kan fra mit papir sige, at jeg ikke har benyttet det udtryk. Tværtimod sagde jeg, at i denne pressede situation er det et lyspunkt, at alle involverede parter har kunnet enes om de kommende uddannelser.

(Kort bemærkning).

Jytte Hilden (S):

Dette er en debat, hvor jeg undrer mig, og efter socialministerens indlæg, som jo på mange måder var utrolig positivt stemt over for det, som ligger i Socialdemokratiets, CD's og SF's dagsordensforslag, undrer jeg mig over, at regeringspartierne ikke kan stemme for.

Der er to sympatiske pinde, en perspektivplan og en fastholdelse af en dagsorden, som vi allerede har stemt om i dette Ting. Hvad er så forskellen? Jo, forskellen er selvfølgelig de linier, som socialministeren finder uklare, nemlig spørgsmålet, om der sker noget eller der ikke sker noget i den forbindelse med den finanslov, som dette Ting skal vedtage i løbet af en måned.

Hvis socialministeren ikke kan stemme for vores dagsorden, må jeg modsætningsvis forstå, at der sker betydelige og pludselige forringelser på en række af disse områder.

Jeg har heller ikke, som jeg har lyttet til debatten, på noget tidspunkt hørt, at boligministeren har afvist de mange spørgsmål, som min kollega hr. Baadsgaard har stillet. Vi har haft boligredegørelsen fremme, vi har haft udkast til finanslov fremme, det er ikke blevet afvist.

Når det er sagt, vil jeg da sige, at jeg håber meget, når vi kommer til afstemningerne, at nogle vil besinde sig og forstå, hvad der er perspektivet i det, Socialdemokratiet vil. Vi ønsker et overblik over dette, men vi ønsker ikke at kysse nogen mennesker, og der er nogle i det her samfund, som har sværere ved at forstå, hvad der sker, end andre. Vi, der er rimeligt unge og rimeligt veluddannede, kan godt både læse, skrive og regne, men de ældre mennesker, vi her snakker om, er faktisk de ældre medborgere, som har en ringere skoleuddannelse, der har boet dårligt og har haft ringere sociale vilkår, som har sværere ved at forstå, hvad det er, vi gør herinde i Folketinget.

Til sidst vil jeg sige, at i Socialdemokratiet glæder vi os gevaldigt til at finde ud af – om det

ikke bliver via en dagsorden, så kan det blive via nogle spørgsmål – hvad det betyder, at et udvalg skal opstille forskellige modeller for at fjerne den nuværende diskrimination af ægteskabet. Det tror jeg bliver en rimelig munter rapport, som vi alle vil have glæde af at læse, når den kommer.

Kofod-Svendsen (KRF):

Jeg vil gerne kommentere en række af indlæggene og begynde med fru Jytte Hilden, som har haft ganske mange indlæg og tilsyneladende har haft store problemer med at finde ud af, hvorfor Kristeligt Folkeparti har ønsket en debat.

Jeg må gentage, hvad fru Jytte Hilden stærkt understregede, at det nuværende system er uretfærdigt og uigennemsigtigt. Det kan da ikke være overraskende, at man ønsker en debat om et system, som ikke kan forstås og derfor opfattes uretfærdigt. Naturligvis må vi have en debat; så kan man have lange diskussioner, om man skal have denne debat i oktober, november, december, januar, februar, marts eller hvilken måned. Men vi synes faktisk, at november måned er udmærket, og hvis det faldt ud, så det var blevet i januar, ja, så havde det også været flot. Det afgørende for os er at få en principiel debat og få et bedre beslutsningsgrundlag, fordi der skal træffes nogle langsigtede beslutninger, og det tror jeg de allerfleste herinde erkender.

Så kniber det åbenbart meget for fru Jytte Hilden, at der er et problem med den diskrimination, der foregår af ægteskabet. Vi mener i Kristeligt Folkeparti, at det er et reelt problem, som man ikke bare kan skyde til side og sige nå, det er der desværre. Vi mener, det må undersøges, og vi håber, at denne analyse, som munder ud i en rapport, vil blive læst af fru Jytte Hilden, og at fru Jytte Hilden også til den tid vil være parat til at medvirke ved nogle nødvendige og rigtige beslutninger.

Så vil jeg sige til fru Jytte Hilden vedrørende den dagsorden, som Socialdemokratiet, SF og CD står bag, at den efter vores opfattelse har alvorlige mangler. Der er ikke ét ord om, hvordan man forholder sig til den faktiske diskrimination af ægteskabet. Der mangler også, at man virkelig tager stilling til mulighederne for en individuel og fleksibel tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Det er en anden mangel, synes vi.

[Kofod-Svendsen]

Men de to pinde er vi da enige i, og dem ville vi meget gerne have sammenskrevet til en fælles dagsorden. Jeg kan kun beklage, at vi ikke fik en fælles dagsorden, men så skulle nogle af de væsentlige ting, som Kristeligt Folkeparti har påpeget, have været med.

Med hensyn til den brede enighed har vi under de forhandlinger, der er ført, hele tiden arbejdet for den. Det var også derfor, jeg på et meget tidligt tidspunkt tilstillede alle partier i Folketinget vores udkast til dagsorden, hvor vi netop lagde vægt på at få fjernet diskriminering af ægteskabet og finde en individuel og fleksibel tilbagetrækningsmulighed fra arbejdsmarkedet, og for det tredje ønskede denne dybtgående analyse, men også at få vurderet begrebet bruttopension eller ældreløn. Det synes jeg også skulle have stået klarere i den dagsorden, som Socialdemokratiet, SF og CD har stillet. Der er altså nogle mangler ved denne dagsorden, så vi ikke vil støtte den, men tværtimod ønsker vores egen fremmet.

Til fru Jane Oksen, som hellere ville have nogle lovforslag frem for undersøgelser, vil jeg sige, at det er sådan, at for at kunne komme med rigtige lovforslag er det nu engang nødvendigt at foretage nogle undersøgelser. Der er ingen, der ligger med en helt færdig løsning på, hvordan vi kommer diskrimination af ægteskabet til livs. Så må vi da have undersøgt det problem. Der er heller ikke nogen, der har en fiks og færdig løsning på, hvordan vi får en bedre tilbagetrækningsmulighed fra arbejdsmarkedet med hensyn til både fleksibilitet og individuel måde. Og der er heller ikke nogen færdig analyse af, hvordan en ældreløn eller en bruttopension skal udformes. Så må vi da have undersøgt det, inden vi træffer beslutninger.

Jeg vil takke hr. Bjarne Ørum for hans indlæg. Her var en taler, som virkelig forstod vort anliggende. Det var meget interessant at sammenligne hr. Bjarne Ørums og fru Jytte Hildens måde at håndtere det anliggende på. Jeg kan kun kvittere for den helt korrekte forståelse . . .

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Vi bliver nødt til at bede om mere ro i salen.

Kofod-Svendsen (KRF):

Fru Jytte Hilden havde nogle bemærkninger om Ældre Sagen. Jeg synes faktisk, at det er

klogt at lytte til de forskellige ældreorganisationer. Det har i grunden overrasket mig, at det er fra Socialdemokratiets side, man mener, at man helt skal overhøre en organisation. Jeg synes, de er kommet med noget materiale, som er spændende. Det skal naturligvis med i de videre overvejelser.

Fru Jytte Hilden sagde, at nu måtte jeg ikke krybe i ly bag regeringens skrøtter. Det har jeg heller ingen planer om, men jeg forhandler med regeringen. Regeringen har nogle overvejelser, men vi vil ikke gå med til betydelige og pludselige forringelser, og jeg har heller ikke fra regeringens side hørt, at man vil komme med betydelige og pludselige forringelser.

Direkte adspurgt kan jeg sige, at det vil vi ikke medvirke til. Men dette siger vi: Når vi er inviteret til forhandlinger, er det under forhandlingerne, vi siger det, så formulerer vi os ikke samtidig om de spørgsmål i en dagsorden.

Det, vi derimod vil formulere dagsorden om, og som jeg meget må opfordre til at man støtter, det er det langsigtede, der ligger i den dagsorden, som jeg har stillet på vegne af regeringspartierne og Kristeligt Folkeparti. Vi har ikke dér lagt op til betydelige og pludselige forringelser, vi lægger ikke i den dagsorden op til usikkerhed, men vi lægger op til et beslutningsgrundlag, så man kan træffe langsigtede og rigtige beslutninger, også for den ældre del af befolkningen. Det tror jeg er det bedste fundament for tryghed for den enkelte.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Efter at en afstemning om forslag om motive-ret dagsorden nr. D 9 af Kofod-Svendsen (KRF), Karen Højte Jensen (KF), Jørgen Winther (V) og Bjarne Ørum (RV) (se foran) havde vist stemmetallene 65 for (KF, V, FP, RV, KRF) og 65 imod (S, SF, CD), lod formanden foretage en fornyet afstemning, hvorved forslaget forkastedes, idet 64 (KF, V, FP, RV, KRF) stemte for, 65 (S, SF, CD) imod.

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 10 af Jytte Hilden (S), Birgitte Husmark (SF) og Herluf Rasmussen (CD) (se foran) vedtoges, idet 65 (S, SF, CD) stemte for, 64 (KF, V, FP, RV, KRF) imod.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af lovforslag nr. L 54:

Forslag til lov om ændring af lov om social bistand. (Indførelse af plejevederlag m.v. ved pasning af døende).

Af socialministeren (Aase Olesen).
(Fremsat 1/11 89).

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Der er flere punkter på dagsordenen, og vi er gået videre til næste punkt – forhandlingen er åbnet, fru Hanne Andersen.

Forhandling

Hanne Andersen (S):

Jeg vil først sige, at der kom noget godt ud af, at et enigt Folketing i foråret sluttede op om beslutningsforslaget om plejeorlov.

De patienter og nærtstående familiemedlemmer eller pårørende, der ønsker et valg mellem at være på sygehus eller i hjemmet, når al helbredende behandling er prøvet og tiden, der er tilbage, handler om pleje, omsorg og lindring, får nu et reelt valg.

Hjælp til selvhjælp til de netværker, der vælger ikke at blive hospitaliseret længere end højst nødvendigt. Mange praktiske hindringer ryddes af vejen med forslaget. De syge, de døende, der vælger at være hjemme hos nærtstående, får, når det gælder medicin og nødvendige hjælpemidler til plejen, de samme vilkår i hjemmet som den, der vælger at være på sygehuset. Når der ingen udgifter er på sygehuset, er der heller ikke udgifter i hjemmet. Håndsrækningen til de pårørende er retten til tabt arbejdsfortjeneste, plejevederlag, hvis de har fået orlov fra deres arbejde. Juraen i § 57 A betyder: Ret. Et enkelt sted i bemærkningerne står det helt konkret.

Retten til tabt arbejdsfortjeneste, plejevederlag, går op til højeste hjemmehjælperløn. I særlige tilfælde, hvor de nærtstående har store forsørgerbyrder, har kommunalbestyrelsen mulighed for at gå ud over denne grænse og op til 300.000 kroner. Vurderingen sker lokalt, hvor man kender hinanden og forholdene.

At de offentlige arbejdsgivere går forrest og bevilger orlov, anser vi for helt givet. Vi tror i det hele taget ikke, at der findes mange arbejdsgivere, der vil forhindre medarbejdere i at påtage sig plejen af nærtstående.

Orlovsaftalen er betingelsen for at kunne modtage dette tilbud. Tilbudet betyder åbenhed frem for skjulte sygdommeldinger, som vi har set som nødløsninger. Den syge, den døende og de nærtstående skal naturligvis vælge, dvs. det skal være frivillige ordninger. Ingen skal lægge pres på parterne. De, der vælger plejen hjemme, skal hjælpes og støttes. De skal vejledes. At parterne har ønsket det og har kemi, der passer sammen fysik og psyke, er ikke nok. Vejledning og information er en selvfølge, når patienten, de nærtstående og hjemmeplejen sammen vil klare pleje, omsorg og lindring.

Tilbudet omfatter faktisk alle, fra den hjemmearbejdende til lønarbejderen, den selvstændige og deltidsarbejderen, ja, også den, der vil dele orloven med andre, og det er vi tilfreds med. Det forhøjer kun kvaliteten, samtidig med at perioden bliver en neutral periode i forhold til dagpengelovgivningen. Når feriegodtgørelsen så tillægges, er der ingen, der hindres i at tage en tiltrængt ferie, når man er færdig med orlovsperioden. I omkostningsopgørelsen kunne vi måske nok få en mistanke om, at det var et afværgeregnestykke. Det tror vi ikke på. Vi vælger ikke at tro det. Vi har nogle spørgsmål om det, som vi naturligvis vil stille i udvalgsarbejdet og arbejde efter.

Vi synes ikke, at de mennesker, der her er tale om, skal i klemme i forskellige skuffe- og kassesystemer. Den syge kan trods alt ikke ligge både i sygehussengen og i sengen derhjemme på én gang, men naturligvis er det et samspil mellem forskellige systemer i vort samfund, men ingen vil kunne forstå, hvis det problem ikke skulle kunne løses.

Hvis de overskydende senge skulle blive brugt til ventelistepatienter, har vi ikke nogen problemer med det, men det er i hvert fald ikke en omkostning, der direkte kan pålægges, at vi giver et godt tilbud. Vi giver et godt tilbud til de netværker, der ønsker det.

Vi tror også, at de problemer, når ministeren har talt med de kommunale organisationer, vil være løst.

Vi er fortsat helt overbevist om, at kvaliteten og økonomien i dette forslag trækker i samme